

T.C.

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI

**ÖZEL EĞİTİM VE REHBERLİK HİZMETLERİ GENEL
MÜDÜRLÜĞÜ**

KUMLUCA REHBERLİK ARAŞTIRMA MERKEZİ

**ORTA VE AĞIR DÜZEY ZİHİN ENGELLİ
ÖĞRENCİLERE BECERİ KAZANDIRILMASINDA
KULLANILAN MATERYALLERİN ÖĞRETMEN VE
YÖNETİCİ GÖRÜŞLERİNE GÖRE
DEĞERLENDİRİLMESİ**

(KUMLUCA - FİNİKE ÖRNEKLEMİ)

HÜSEYİN ERDEM - SAMET SERHAT KAYA

ARAŞTIRMA

ANTALYA / KUMLUCA –2020

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	x
KISALTMALAR LİSTESİ	xiii
TABLolar LİSTESİ.....	xiv
BÖLÜM I	1
1.1. Giriş.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı	3
1.3. Araştırmanın Önemi	4
1.4. Sınırlılıklar	5
1.5. Sayıtlılar	5
BÖLÜM II.....	6
KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	6
2.1. Özel Eğitimin Tarihi Gelişimi.....	6
2.1.1. Büyük Dinler Öncesi Dönem	7
2.1.2. Büyük Dinlerin Yayıldığı Dönem	7
2.1.3. Enstitüleşmeler Dönemi	8
2.1.4. Kaynaştırma (Entegrasyon) ve Normalizasyonu Temel Alan Dönem	11
2.2. Dünya Ülkelerinde Engellilerin Eğitimi	12
2.2.1. ABD.....	12
2.2.2. Kanada.....	13
2.2.3. İngiltere.....	13
2.2.4. Avrupa Birliği Ülkeleri.....	14
2.3. Zihin Engelliliğin Tanımlanması	15
2.4. Zihin Engellilere Yönelik Sınıflamalar	17
2.5. Zihin Engelli Bireylerin Eğitim Ortamları	18
2.5.1. Okul Öncesi Eğitim	18
2.5.2. İlköğretim	19
2.5.3. İş Eğitim Merkezleri	19
2.5.4. İş Okulları	20
2.6. Teknoloji	21
2.7. Materyal Geliştirme	22
2.8. Öğretimde Teknoloji ve Materyallerin Temel İşlevleri	23

2.8.1. Öğretim ve Öğrenim Aracı Olarak Teknoloji ve Materyaller	25
2.8.2. Bilgilerin İleticisi Olarak Teknoloji ve Materyaller	25
2.8.3. Gerçekliğin Sunucusu Olarak Teknoloji ve Materyaller	26
2.8.4. İletişim Aracı Olarak Teknoloji ve Materyaller	26
2.8.5. Nesnelleştirilmiş Eğitim Sistemleri Olarak Teknoloji ve Materyaller	26
2.8.6. Sembolleştirme Araçları Olarak Teknoloji ve Materyaller	26
BÖLÜM III	28
YÖNTEM.....	28
3.1. Araştırma Modeli	28
3.2. Çalışma Grubu	28
3.3. Veri Toplama Araçları	29
3.4. Verilerin Toplanması Süreci	30
3.4.1. Görüşmelerin Yapılması.....	31
3.5. Verilerin Analizi.....	31
BÖLÜM IV	32
BULGULAR ve YORUM.....	32
4.1. Materyal Bulmada Güçlük	32
4.2. Materyal Tasarlama.....	33
4.3. Materyal Konusunda Kurumsal Olarak Destek	34
4.4. Beceri Eğitiminde Materyal Kullanımı Düzeyi	35
4.5. Materyal Kullanarak Yapılan Eğitimde Bilgilerin Kalıcılığı.....	35
4.6. Kullanılan Materyallerin Öğrencilerin Akademik Beceri Düzeylerine Uygunluğu	36
4.7. Materyal Kullanımı ile İlgili Mevzuat Hükümlerinin Geliştirilmesi	36
4.8. Kazandırılacak Kavramlar Açısından Materyal Yeterliliği	37
4.9. Öz Bakım Becerileri Açısından Materyal Yeterliliği.....	37
4.10. Kişisel Bakım Becerileri Açısından Materyal Yeterliliği.....	38
4.11. Ev İçi Beceriler Açısından Materyal Yeterliliği	38
4.12. Mesleki Beceriler Açısından Materyal Yeterliliği	39
BÖLÜM V.....	40
TARTIŞMA	40
5.1. Materyal Bulmada Güçlük	40

5.2. Materyal Tasarlama.....	41
5.3. Materyal Konusunda Kurumsal Olarak Destek	41
5.4. Beceri Eğitiminde Materyal Kullanımı Düzeyi	42
5.5. Materyal Kullanarak Yapılan Eğitimde Bilgilerin Kalıcılığı.....	42
5.6. Kullanılan Materyallerin Öğrencilerin Akademik Beceri Düzeylerine Uygunluğu	43
5.7. Materyal Kullanımı ile İlgili Mevzuat Hükümlerinin Geliştirilmesi	43
5.8. Kazandırılacak Kavramlar Açısından Materyal Yeterliliği	44
5.9. Öz Bakım ve Kişisel Bakım Becerileri Açısından Materyal Yeterliliği	44
5.10. Ev İçi Beceriler Açısından Materyal Yeterliliği	45
5.11. Mesleki Beceriler Açısından Materyal Yeterliliği	46
BÖLÜM VI	47
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	47
6. 1. Sonuç.....	47
6. 2. Öneriler	49
KAYNAKLAR.....	51
EKLER.....	55

KISALTMALAR LİSTESİ

- ABD** :Amerika Birleşik Devletleri.
BEB :Bireysel Eğitim Programı
BÖB :Bireysel Öğretim Planı
MEB :Milli Eğitim Bakanlığı.
ÖEİ :Özel Eğitim İhtiyaçları.
RAM :Rehberlik Araştırma Merkezi

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 1: Öğretmenlerin Yaşına göre Dağılımları.....	29
Tablo 2: Öğretmenlerin Deneyimine göre Dağılımları.....	29
Tablo 3: Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu Hazırlanırken İzlenen Basamaklar...	30
Tablo 4: Araştırma sorularına verilen cevapların frekans ve yüzdesi.....	32

ÖZET

Araştırma, orta ve ağır düzey zihin engelli öğrencilerin beceri kazandırılmasında kullanılan materyaller ile ilgili öğretmen ve yönetici görüşlerini belirlemeye yönelik betimsel bir çalışmadır. Orta ve ağır düzey zihin engelli öğrencilerin beceri kazandırılmasında kullanılan materyaller üzerinde etkili olan faktörlerin öğretmen ve yönetici görüşlerine göre belirlemek için ise nitel araştırma yöntemlerinden ‘Yarı Yapılandırılmış Görüşme Tekniği’ kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Antalya Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı Kumluca ve Finike ilçelerindeki Özel Eğitim İş Uygulama Merkezleri ve Özel Eğitim uygulama okullarındaki sınıflarda yetersizliğe sahip öğrencilerle çalışan 30, özel eğitim sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmada şu sonuçlar bulunmuştur; Öğretmelerin ders işlerken materyal bulmada güçlük çektiklerini, bu durumun nedeni olarak okullardaki materyal yetersizliği, beceri öğretiminde kullanılacak materyal azlığı ve öğrencilerin düzeylerine uygun materyallerin azlığı olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca öğretmenlerin materyal tasarladıklarını, bu durumun nedenleri arasında ise işlenecek ders için yeterli materyal olmadığında, okullarında yeterli materyal olmaması olduğu bulunmuştur. Beceri öğretiminde materyal tasarlamadıklarını, bu durumun nedenleri arasında kısıtlı zaman, derslerde işlenecek konuya uygun materyal sağlamanın okulun sorumluluğunda olduğu düşüncesi olduğu bulunmuştur. Öğretmenlerin materyal konusunda kurumsal olarak destek almadıklarını ya da desteklenmediklerini görülmüştür. Bu durumun nedenleri arasında ödenek yetersizliği, maddi imkânsızlıklar, okulda materyal azlığı, okulda imkânların kısıtlı olması, okul aile birliğinin ve yöneticilerin ödenek almada sıkıntı yaşamaları olduğu tespit edilmiştir. Beceri eğitiminde materyal kullanımı düzeyinin yetersiz olduğunu bulunmuştur. Bu durumun nedenleri arasında okulda materyal azlığı, kısıtlı imkânlar olarak belirtmişlerdir. Materyal kullanarak yapılan eğitimde bilgilerin kalıcı olduğunu, bu durumun nedeni olarak, eğitimin birden fazla duyu organına hitap edilerek yapılmasının eğitimi olumlu etkilemesi, öğrencilerin bilgiyi daha çabuk kavraması, ders işlenirken öğretmene ve öğrenciye olumlu yönde katkı sağlaması, eğitim faaliyetlerini çeşitlendirmesi olduğu tespit edilmiştir. Beceri eğitiminde kullanılan materyallerin öğrencilerin akademik beceri düzeylerine uygun olmadığı bulunmuş, bu durumun nedenleri arasında materyallerin öğrencilerin bireysel farklılıklarından dolayı, düzeylerine uygun olmaması nedeniyle uyarlamalar yapmaları olduğu tespit edilmiştir. Beceri eğitiminde kullanılan materyallerin öğrencilerin akademik beceri düzeylerine uygun olduğunu, bu durumun nedeni olarak materyallerin öğretmenler tarafından seçilmesi ya da öğretmenlerin kendi materyallerini yapmaları olduğu bulunmuştur. Materyal kullanımı ile ilgili mevzuat hükümlerinin geliştirilmesi gerektiğini tespit edilmiş, bu durumun nedeni olarak okullara yeterli maddi kaynak, ödenek ayrılması gerektiği, yönetmelik hükümlerinde özel eğitim sınıflarında bulunan veya bulunabilecek materyallerin belirli bir standarda oturtulması, her özel eğitim sınıfında öğrencilerin engel türüne göre materyal bulunması gibi maddelerin yönetmelikte olması gerektiği ortaya çıkmıştır. Kazandırılacak kavramlara göre

materyallerin yetersiz olduğunu bulunmuş, bu durumun nedenleri olarak okullardaki materyal yetersizliği, kavram öğretiminde kullanılabilir materyal azlığı, okul imkânlarının sınırlı olması olduğu ortaya çıkarılmıştır. Kazandırılacak kişisel bakım becerileri açısından yeterli materyalleri olduğu tespit edilmiştir. Bu durumun nedeni olarak kişisel bakım materyallerinin bulunmasının kolay olması ve bu materyallerin ucuz olması olduğu ortaya çıkarılmıştır. Kazandırılacak ev içi becerileri açısından materyallerin yetersiz olduğunu, bu durumun nedeni olarak okullardaki materyal yetersizliği, ev içi becerileri öğretiminde kullanılabilir materyal azlığı, okul imkânlarının sınırlı olması olduğu tespit edilmiştir. Mesleki beceriler açısından materyallerin yeterli olmadığını belirtmişlerdir. Bu durumun nedenleri arasında öğrencilerin düzeylerine uygun materyal bulamamaları, ödenek yetersizliği, maddi imkânsızlıklar, okulda materyal azlığı, okulda imkânların kısıtlı olması, okul aile birliğinin ve yöneticilerin ödenek almada sıkıntı yaşamaları olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Özel Eğitim, Özel Eğitim Uygulama Okulu, Materyal

BÖLÜM I

1.1. Giriş

Okul ve sınıflar, öğrencilere okuma-yazma ve basit sayısal becerilerin yanında karmaşık ve daha soyut bilgi ve düşünceleri kazandırmak üzere kurulmuş ve hemen hemen herkesi şu veya bu ölçüde ilgilendiren oldukça yaygın, toplumsal bir kurumdur. İnsan yaşamının çok önemli bir bölümü örgün eğitim kurumlarında geçmektedir. Çeşitli yaş ve özellikteki öğrencilere hizmet veren ve onların eğitim sorumluluğunu yüklenen bu kurumların temel hedefi öğrencilerin gelişimine en üst düzeyde katkı sağlamak, böylece onları bir üst eğitim kurumuna ve toplumsal yaşama hazırlamaktır (Tatar, 2004).

Teknolojik gelişmeler ve değişimler, eğitim kurumlarının yapı ve işlevlerini etkilemektedir. Eğitim sürecinin bir ürünü olarak da değerlendirilebilecek teknolojik gelişim aynı zamanda eğitim sürecinin de yapısını değiştirmiş, eğitim anlayışına farklı bir bakış açısı getirmiştir. Yeni teknolojiler öğrencileri, öğretmenleri ve öğrenme ortamlarını etkilemektedir (Tor ve Erden, 2004). Öğretimin materyallerle desteklenmesi son yıllarda eğitimcilerin en fazla üzerinde durduğu konular arasındadır. Öğretimin materyallerle desteklenmesindeki temel amaç, öğretim etkinliğinin daha da geliştirilmesidir. Günümüzde teknolojik gelişmelere paralel olarak ortaya çıkan araç-gereç ve materyaller her geçen yıl sayı ve tür olarak hızla artmakta, çok basit yapıdan aşırı derecede karmaşık yapılara kadar uzanan çok geniş bir alanı kapsamaktadırlar. Materyalle desteklenen eğitimde en önemli özellik, öğretimi daha ilgi çekici ve sürükleyici hale getirmesi, verimli ve ekonomik kılmasıdır (Ergin, 1995; Özdemir, 2000; Semerci, 2006).

Geniş yelpazede olan bu materyaller değişik duyu organlarını etkilemekte, dahası, bazıları tek bir duyu organımızı etkilerken bazıları birden çok duyu organımıza etki etmektedir (Demirel, Seferoğlu ve Yağcı, 2004). Eğitimde materyal kullanımının önemini artıran, öğrenme ile duyu organları arasındaki doğrusal ilişkidir. Öğretim materyalleri çoklu öğrenme ortamı sağlar. Öğrenmelerimizin % 83'ü görme, % 11'i işitme, % 3,5'i koklama, % 1,5'i dokunma ve % 1'i tatma duyularıyla gerçekleşir. Ayrıca insanla, okuduklarının % 10'unu, işittiklerinin % 20'sini, gördüklerinin % 30'

unu, hem görüp hem işittiklerinin %50'sini, söylediklerinin % 70'ini ve kendi yapıp söylediklerinin % 90'ını hatırlamaktadırlar. Bu yüzden orta ve ağır düzeyde zihin engelli bireylerin eğitiminde tüm duyu organlarına hitap eden materyallerin seçimi önemlidir.

Öğrenme, insanın duyu organları aracılığıyla aldığı uyarıcıları algılaması, yorumlaması ve anlamlandırması olarak düşünülürse; öğrenme ortamı ve öğretme etkinliği ne kadar çok duyu organına hitap ederse, öğrenme olayı da o kadar iyi ve kalıcı izli olmakta, unutmada geç gerçekleşmektedir (Semerci, 2006). Eğitimde materyal kullanımı ile öğrenciye çok zengin, renkli, görsel ve işitsel mesajlar içeren bir öğretim ortamı sunulabilir. (Başboğaoğlu, 2009; Çelik, 2007; Demirel, Seferoğlu, ve Yağcı, 2004).

Eğitim ortamlarının öğelerinden birisi olan araç-gerecin sınıf ortamında daha çok kullanımı öğrencilerin öğrendiklerini daha iyi anlayabilmeleri için oldukça önem taşımaktadır. Günümüz sınıf ortamında görsel ve işitsel araçlar ön plana çıkmaktadır. Bu anlamda kalıcı öğrenmenin gerçekleşmesi için daha çok duyu organına ulaşan görsel ve işitsel araçlarla oluşturulacak öğrenme ortamlarına başvurmak kaçınılmaz bir ihtiyaçtır (Dursun, 2006). Eğitim araç-gereçleri ve ders kitapları eğitim ortamının öğretime etkinlik kazandıran unsurlarıdır (Bilgen, 1994). Ornstein ve Lasley (2000) eğitim materyallerinin planlı şekilde kullanılması gerektiğini de ifade etmişlerdir.

Eğitimde kullanılacak materyaller, öğrencilerin özelliklerine uygun olmalıdır. Ayrıca kolaylıkla elde edilebilir ve kullanılabilir olması gereklidir (Kurtdebe, 2008; Senemoğlu, 2001). Farklı gelişimsel özelliklere sahip öğrencilerin bulunduğu sınıf ortamında öğrencilerin öğrenmelerinin gerçekleşebilmesi için bireysel farklılıkları doğrultusunda hazırlanmış olan ders araç gereçleri ve materyaller sağlanmalıdır. Bireysel farklılıklar doğrultusunda hazırlanmış olan ders araç gereçleri ve materyaller eğitim uygulamalarında öğrencilere yeni olanaklar sağlayarak eğitim ortamının zenginleşmesine yol açmaktadır. Aynı şekilde Dunn ve Dunn (2002) öğretim materyallerinin öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarını karşılamada yardımcı olduklarını vurgulamaktadırlar.

Her öğrencinin öğrenme ihtiyaçları ve öğrenme stili farklıdır. Öğrenme stili varsayımına göre bütün çocuklar öğrenebilir fakat çocukların hepsi aynı biçimde öğrenemez. Çocuklar farklı yollarla öğrenirler ve bütün çocuklara uyan tek bir öğrenme yaklaşımı yoktur. Öğrenmenin tasarlanması ve uygulanmasını farklı öğrenme tarzlarını dikkate alarak gerçekleştirmek gerekmektedir (Aktaran, Çelik, 2007). Gelişim özellikleri farklı olan öğrencilerin tamamına yönelik olarak başarılı eğitim verebilmek için; uygun ders programını oluşturma, etkili öğretimsel yöntemler geliştirme ve uygun öğretimsel materyalleri seçmeyi kapsayan çok yönlü değişiklikler ve kapsamlı çözümler olması gerekmektedir (Thomas ve Rebecca, 1994).

Öğrenmeyi destekleme ve öğretimi kolaylaştırma özelliği ile eğitimin vazgeçilmez unsurları olan öğretim materyalleri, sınıfta özel gereksinimli bir öğrenci bulunduğu daha da önemli hale gelmektedir (Kargın, 2010). Rotter (2006)'a göre, özel eğitim alanında çalışan öğretmenler, farklı öğrenme ihtiyacı olan öğrenciler ile karşılaşabilmektedirler. Öğretmenler bireysel farklılıkları göz önüne alarak, bütün öğrencilerin öğrenmelerini sağlamak için öğrencilerin özelliklerine uygun basit yöntemler ve materyaller arayışında olurlar.

Yukarıdaki bilgiler ışığında orta ve ağır düzey zihin engelli öğrencilerin beceri kazandırılmasında kullanılan materyaller, okullarda verilen beceri eğitiminde çocukların engel türüne göre yapılandırılarak verilmesinde önemli bir role sahiptir. Özel eğitime ihtiyaç duyan orta ve ağır düzeyde zihin engelli bireyler için yapılacak sınıf düzenlemeleri ve buna bağlı olarak materyallerde yapılacak düzenlemeler, bu çocukların diğer çocuklarla olan dezavantaj farkını ortadan kaldıracak, verilecek olan eğitimin kalitesini arttıracaktır. Ayrıca öğrencilerin dezavantajlarına göre uyarlanmış materyaller, ders verimini arttırarak öğrencilerin eğitimden daha fazla faydalanmalarını sağlayacaktır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, Antalya ili Kumluca - Finike ilçelerinde orta ve ağır düzey zihin engelli öğrencilerin beceri kazandırılmasında kullanılan materyallerin öğretmen ve yönetici görüşlerine göre incelenmesidir. Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin nasıl eğitilmesi, eğitimlerinde nelerin yapılması gerektiği ve özel eğitime

ihtiyacı olan bireylerin eğitimlerinde karşılaştığı güçlüklerin ve özelliklerinin neler olduğu konusunda eğitiminden sorumlu olan aile ve öğretmenlere çok büyük görevler ve sorumluluklar düşmektedir. Bu sorumluluklar arasında özel eğitim sınıflarının genel ve fiziksel yapısı, öğrenci sayısı, materyallerinin yeterliliği ve niteliği önem arz etmektedir. Ayrıca sınıf içerisinde materyal kullanımının öğrenmenin somutlaştırılması ve uygulanacak yöntem ve tekniklerin etkililiğini arttırması bakımından önemi açıktır, bu yüzden orta ve ağır düzey zihin engelli öğrencilerin beceri kazandırılmasında kullanılan materyallerin öğretmen ve yönetici görüşlerine göre belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu temel amaca bağlı olarak öğretmen görüşlerinde aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. Ders işlerken materyal bulmada güçlük düzeyi
2. Materyalleri tasarlama düzeyi
3. Materyal konusunda kurumsal olarak destek düzeyi
4. Beceri eğitiminde materyal kullanımı düzeyleri
5. Materyal kullanarak yapılan eğitimde bilgilerin kalıcılığı düzeyi,
6. Materyallerin öğrencilerin akademik beceri düzeylerine uygunluğu
7. Materyal kullanımı ile ilgili mevzuat hükümlerinin geliştirilmesi hakkında görüşleri
8. Kazandıracakları kavramlar açısından materyal yeterlilik düzeyleri
9. Kazandıracakları öz bakım becerileri açısından materyal yeterlilik düzeyleri
10. Kazandıracakları kişisel bakım becerileri açısından materyal yeterlilik düzeyleri
11. Kazandıracakları ev içi beceriler açısından materyal yeterlilik düzeyleri
12. Kazandıracakları mesleki beceriler açısından materyal yeterlilik düzeyleri

Ayrıca yukarıdaki maddelerde sıralanan durumların nedenlerinin tespitleri

1.3. Araştırmanın Önemi

Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitimi Milli Eğitim Bakanlığı'nın yeni açtığı okullar aracılığıyla giderek yaygınlaşmaya başlamıştır. Özel eğitim hizmeti verilirken sınıfların genel fiziki durumu ve derslerde kullanılacak olan materyaller

ile ilgili çözüm önerisi getiren çalışmalar ise az sayıdadır. Özel eğitime gereksinim duyan bireylerin bilişsel gelişimleri bakımından daha somut öğrenmeye ihtiyaç duymaktadırlar. Yani, eğitim-öğretimde araç-gereçlerinin kullanımı; zihinsel yetersizlik gösteren öğrenci için somut yaşantı sağlaması, yaparak ve yaşayarak bilgi ve beceri kazandırması, edinilen bilgi ve becerilerin uzun süre kalıcı olması, bilgiyi sadece öğretmenlerden değil değişik kaynaklardan almayı sağlaması, bilgiye ulaşmada çoklu yollar sunması gibi birçok yarar sağlamasını gerektirmektedir. Bunun sağlanabilmesi için çok ortamlı, çok materyalli öğretme öğrenme uygulamalarına yer verilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla, zihin engelliler sınıf öğretmenlerinin eğitim araç ve gereçlerini kullanma durumlarının ve yeterliliklerinin belirlenmesine gereksinim vardır. Ayrıca ülkemizdeki özel eğitim sınıflarının materyal yeterliliği hakkında öğretmen görüşleriyle birlikte bilgi toplanacağı için ileriki zamanda kamu kurum ve kuruluşları için ön veri toplanmış olacaktır.

1.4. Sınırlılıklar

Bu araştırmanın sınırlılıkları:

1. 2013–2014 öğretim yılında Kahramanmaraş merkezinde özel eğitim ve iş uygulama merkezinde görevli öğretmenlerle sınırlıdır.
2. Araştırma verileri araştırmacının görüşme anketi ile sınırlıdır.

1.5. Sayıtlılar

Araştırmanın sayıtlıları:

1. Araştırmada kullanılan görüşme formundaki soru sayısı ve niteliğinin araştırmanın amacına uygun olduğu,
2. Araştırmaya katılan katılımcıların görüşme sorularını yanıtlarken samimi ve tarafsız olarak cevapladıkları

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Özel Eğitimin Tarihi Gelişimi

Tarihin hemen her devrinde gelişimi diğerlerinden farklı insanların var oldukları düşünülürse, özel eğitimin tarihçesinin de çok eski zamanlara kadar uzandığı söylenebilir. Özel gereksinimli çocuklara yönelik tutum ve davranışlara ilişkin tarihsel bilgiler antik çağlara kadar uzanmaktadır. Antik çağlardaki toplumlarda özel eğitime gereksinimi olan çocukların istismarı ve genelde öldürüldükleri görülmektedir. Çocukların istismar edilmeleri ve öldürülmeleri üç temel nedene dayanmaktadır. Bunlar; Faydacılık ilkesi; Özel gereksinimli çocuklar, ilkel toplumlarda “sorumluluk” anlamına gelmiştir. Engelli çocukların kendi ihtiyaçlarını kendi başlarına karşılamalarının mümkün olamayacağına ve sürekli olarak birilerinin yardımına ihtiyaç duyacakları için bağımlı olduğu bireyin topluma olan katkılarını da engelleyeceğine inanılmıştır.

Toplumsal değer sistemi; MÖ 355 Aristo'nun “mükemmel olmayan hiçbir şeyin gelişmesine izin vermeyin” ifadesinden etkilenen Yunan ve Roma kültürleri güzellik, güç ve zekâyı desteklemişler ve mükemmel olmayanlar arasında yer alan özel gereksinimli çocukların yok edilmesine neden olmuşlardır. Roma'da engelli çocuklarla ilgili çıkan yasa, ağır derecede engeli bulunan çocukların öldürülmelerini, terk edilmelerini, köle olarak satılmalarını ve dilendirilmelerini uygun bulmuştur (Morgan, 1987).

Alan yazından elde edilen bilgiler arasında; Roma'da, zengin ve varlıklı kişi ya da ailelerin konuklarını eğlendirmeleri için zihinsel engelli bireyleri “soytarı” olarak tuttıkları, hatta bazı soytarının İmparator Augustus'un soytarısı Gabba gibi şöhret oldukları ifade edilmektedir (Mainord, Love, 1973).

Doğaüstü güçlere olan inanç; özel gereksinimli çocukların istismar edilmelerinin nedenlerinden biri de doğaüstü güçlere olan inançtır. Bu inanç sistemi, özel gereksinimli çocukların ailelerinin Tanrı tarafından cezalandırıldığını belirtmiştir. Ayrıca anne babalara çocuklarını öldürerek tekrar Tanrıya göndermeleri gerektiği vurgulanmaya çalışılmıştır. Engelli çocuğun cinlerinin olduğu ve vücudunda kötü ruhları

barındırdığına, dolayısıyla çocuğun içindeki kötü ruhları kovmak için dövülmesi gerektiğine, başlarının kayalara çarptırılarak kötü ruhlardan ve cinlerden arındırılması gerektiğine inanılmıştır (Morgan, 1987; Mainord, Love, 1973).

Özel gereksinimi olan ya da kronik rahatsızlığı olan çocukları orman, çöl ya da dağlarda ölüme terk etmek, ilkel toplumlarda kullanılan bir başka yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır. Özel gereksinimli çocuğun doğar doğmaz silahla vurularak öldürülmesi, vadi/nehire bırakılması, canlı canlı gömülmesi ya da vahşi hayvanlara yem olarak verilmesi ilkel toplumlarda uygulanan yöntemler arasında yer almaktadır (Morgan, 1987).

Bazı topluluklarda; öldürülen, kötü işlerde çalıştırılan özel gereksinimi olan bireylere karşı olumsuz tutumlar; Hıristiyan ve İslam dininin gereği olarak özel gereksinimli bireylere karşı koruyucu ve merhametli tutum geliştirilmesi sonucu değişikliklere uğramıştır. Böylece özel eğitim ile ilgili ilk çalışmaları, din kurumları gerçekleştirmiş ve özel gereksinimli bireylerin barınma, beslenme, sağlık ihtiyaçlarını karşılayacak bakım yurtları açmışlardır.

Özel eğitim gereksinimi olan bireylere götürülen hizmetlerin MÖ. IV. Yüzyıla kadar uzandığı, ilk girişimlerin Anadolu Uygarlığında filizlendiği ve Kayseri yöresinde Aziz Basilin'in ilk körler hastanesini açmasıyla başladığı belirtilmektedir. Daha sonra yine görme engellilerle ilgili olarak MÖ. 308'de Mısır'da, MS. V. yüzyılda Suriye'de benzer çalışmalara rastlanmıştır (Akt.Sümer, 1997).

Özel gereksinimli bireyler için tarihsel gelişimi aşağıdaki dönemleri içermektedir:

2.1.1. Büyük Dinler Öncesi Dönem

Tek tanrılı büyük dinlerin ortaya çıkmasına kadar geçen çok uzun bir dönemde normal insanlardan farklı doğan bebekler veya normal gelişim göstermeyen çocuklar ya öldürülmüş ya da kaderine terk edilmiştir. Semavî dinler öncesi dönemde ortaya çıkmasına kadar geçen çok uzun bir dönemde, normal insanlardan farklı doğan bebekler veya normal gelişim göstermeyen çocuklar ya öldürülmüş ya da kaderine terk edilmiştir.

2.1.2. Büyük Dinlerin Yayıldığı Dönem

Hıristiyanlık ve Müslümanlık gibi büyük dinlerin ortaya çıkması ve yayılması ile birlikte farklı özellikler taşıyan engelli bireylere acınarak yaklaşılmış ve bu bireyler

korumaya alınmıştır. Bu yaklaşımın arkasında daha çok sevap kazanmak veya günah işlememek duygusu yatmaktadır. Hz. Muhammed döneminden itibaren iş yapabilecek durumda olanlar engelli insanlar normal insanlardan ayrılmadan, devlet işleriyle eğitim sektöründe istihdam edilmişlerdir.

Daha sonra kurulan İslâm devletleri de engellilere olumlu yaklaşmışlar, iş yapamayacak durumda olanlar tedavi edilerek topluma kazandırılmaya çalışılmıştır. Orta Çağda tımarhanelerin, yetimhanelerin ve kadın sığınma evlerinin İslâm Türk devletlerinde kurulması insana ve insan sağlığına verilen değeri göstermektedir.

2.1.3. Enstitüleşmeler Dönemi

18. ve 19. yüzyıllarda engellilerin eğitimine önem verilmeye başlanmıştır. Çeşitli bireysel çalışmalar özel eğitim ve engelliler için önemli başlangıçlardır. Aşağıda bu çalışmalara bazı örnekler verilmiştir: Jean Marc Gaspard Itard (17751838), Bir Fransız Doktor olan Itard ormanda bulunan 12 yaşında, Victor ismi verilen zihinsel engelli bir çocuğu eğitmeye çalışmıştır. Thomas Hopkins Gallaudet (17871851), İşitmeyenler için ilk defa parmak alfabesini geliştirmiştir.

Louis Braille (18091852) Kendisi de kör bir Fransız olan Braille kör olan insanların kullanabilecekleri, kabartılmış altı nokta esasına dayanan parmaklarla dokunarak okuma sistemini geliştirmiştir.

Alfred Binet (18571911): Yine bir Fransız olan Binet zekânın ölçülebileceğini savunarak ilk defa zekâ testi hazırlamıştır. Fransa'daki ilköğretim okullarında başarısız olan öğrencileri seçmek ve bunları başka okullara yerleştirmek için kurulan komisyonun başına getirilmiş ve yardımcısı Dr. Theodor Simon ile birlikte ilk zekâ testini hazırlamıştır. Maria Montessori (18701952): Bir İtalyan doktor olan Montessori, eğitimcilerin çok iyi bildikleri yapılandırılmış eğitim materyallerini ilk defa zihinsel engelli çocukların eğitimi için geliştirmiş ve kullanmıştır. Bu materyaller beş duyuya hitap etmektedir ve çocukların daha kolay öğrenmelerini sağlamak amacıyla aşama aşama gelişen bir düzen içerisinde onlara sunulmaktadır.

Anna Freud (18951982): Avusturyalı olan Freud, duygusal problemleri olan çocuklara psikanaliz yöntemiyle yaklaşmaya çalışmıştır. Bireysel çalışmalara paralel olarak bu dönemde özel eğitim veren bazı okulların açıldığı görülmektedir. Bu okullar

daha çok yatılı ve şehirlerin dışında toplumdan izole edilmiş okullardır. Aşağıda bu tür okullarla ilgili bazı ilk örneklerden bahsedilmiştir:

1. 1755 İlk defa Fransa'da işitmeyenler için bir okul açılmıştır.
2. 1784 Fransa'da görmeyenler için bir okul açılmıştır.
3. 1817 ABD'de işitmeyenler için ilk defa bir okul açılmıştır.
4. 1829 ABD'de görmeyenler için bir okul açılmıştır.
5. 1860 ABD'de zihinsel engelliler için okullar açılmıştır.

Özel gereksinimi olan bireylere karşı tutumların değişmesinde bilim ve felsefe önemli bir yere sahiptir. 18. ve 19. yüzyıllarda felsefede “bilginin kaynağının ne olduğu?” sorusu üzerinde durulmuş ve bu konuda tartışmalar yapılmıştır. İngiltere ve Fransa, bilginin kaynağının duyu organları aracılığı ile sağlanan duyular olduğu görüşünü savunmuşlardır. Bu arada Diderot, Condilliac, Bishop Burkley, gibi bazı düşünürler görme ya da işitme duyusundan yoksun olanların anlıksal yaşamları ile ilgilenmeye başlamışlardır. Diderot’un “Körler Hakkında Mektuplar”ı ve Condilliac’ın zihinsel engelliler konusunda yazdıkları, bu ilginin belirtilerindedir. Valentine Haüy’un görme engellilerin eğitimi konusunda, Itard’ın zihinsel engellilerin eğitimi konusunda yaptıkları denemeler, bu felsefe tartışmalarından geniş anlamda etkilenmişlerdir. Bu esinlenmenin uygulamalarından olan ilk görme engelliler okulu 18.yüzyılda Fransa’da Valentine Haüy tarafından açılmıştır. Haüy, Fransa Dış İşleri Bakanlığı’nda küçük bir memurken Diderot’un “Körler Hakkında Mektuplar” kitabından ve bazı ünlü görme engellilerin başarılarından esinlenerek yüzyılın sonlarında önce Paris’te görme engelli bir çocuğun eğitimini üstlenmiştir. Sağladığı başarıyı fark eden Fransız Fen Akademisi, görme engelli çocuklar için bir okul açması konusunda Haüy’ü desteklemişlerdir. Böylece 1873 yılında Paris’te ilk görme engelli çocuklar okulu açılmıştır. Bu okulu kısa aralıklarla İngiltere, Almanya, Avusturya ve Rusya izlemiştir. 1830 yılında bu akım Dr.Samuel Howe tarafından Amerika’ya götürülmüş ve birer yıl ara ile Boston, New York ve Philadelphia’da görme engelliler okulları açılmıştır (Enç, Çağlar, Özsoy, 1981).

Görme engelli bireyler için kullanılan ilk kabartma kitap, Valentine Haüy tarafından yazılmıştır. 1930’lara kadar görme engelli bireylerin eğitimin temel becerilerinden olan okuma-yazma çalışmaları için yeterince kabartma kitap bulunamamış ve bu kitapların yazılmaları da ayrı bir sorun olmuştur. Ayrıca okul

kurucu Haüy'ün görme engelli bireylerin yazılarının, gören bireylerin yazılarına benzemesi gerektiğinde ısrar etmesi ve okumaya ağırlık vermesi, kitap basımı konusundaki sorunun çözümünü geciktirmiştir (I. Özürlüler Şura Raporu, 1999).

1930'lu yıllarda Paris'deki körler okulunda müzik öğretmenliği yapan aynı zamanda kendisi de görme engelli olan Louise Braille, bazı tesadüfler sonucu altı kabartma noktadan oluşan "Braille" sistemini geliştirmiştir (I. Özürlüler Şura Raporu, 1999).

İşitme engelli çocuklar için ilkokul, 1755 yılında Fransa'da Abbe de L'Eppe tarafından açılmıştır. Açılan bu okulu İngiltere, Almanya ve Amerika'daki işitme engelliler okulları takip etmiştir. İlk işitme engelliler üniversitesi de Washington'da kurulan Galaudet College'dir. A.Graham Bell'in 1876 yılında telefonu icat etmesi işitme engelli bireylerin işitme araçlarını kullanmaya başlamalarına sebep olmuştur.1880 yılında da Milano'da gerçekleştirilen "II. Uluslararası İşitme Engelliler Öğretmenlerinin Konferansı"nda oral yöntemin işaret yöntemine tercih edilmesine karar verilmiştir (I. Özürlüler Şura Raporu, 1999).

Fransa'da Aveyron ormanlarında meşe palamudu yiyen, çabuk ve anlaşılmaz sözlerle mırıldanan bir çocuk bulunmuş ve bu çocuğa "Victor" ismi verilmiştir. Zihinsel engelli çocukların eğitimi de 1799'da ilk kez Victor'un eğitimi ile başlamıştır. Fransız bilim adamlarından Jean Marc Itard, Victor'un eğitimi ile ilgilenmiştir. Daha sonra 1842 yılında İsviçre'de Dr.Gaggenbüll Kreten, çocuklar için bir okul açmıştır. 1897'de İtalya'da bir okul açan Dr. Deteressa Montessori'nin zihinsel engelli bireylerin eğitiminde yöntem, araç gereç konularındaki katkıları önemli başlangıçlardan biridir (Mainord, Love, 1973).

Dil ve konuşma problemi olan çocuklarla ilgili ilk terapi çalışmalarının oldukça eski olduğu, engelli bireylerin yok edildikleri çağlarda kekemelerin terapileri için büyük çaba sarf edildiği bilinmektedir.

Çeşitli engel gruplarındaki özel gereksinimli çocukların örgün eğitimlerine 18. Yüzyılda başlanırken; özel eğitim gereksinimi duyan bireyler arasında yer alan üstün yeteneklilerle ilgili çalışmalar, 14. yüzyılda sadece Türklerde görülmektedir. Eflatun'un devlet adamı yetiştirme sistemini 'Enderun' adı verilen kurumla uygulamaya ilk aktaran Fatih Sultan Mehmet olmuştur.1918 yılında üstün yeteneklilerin değerlendirilmesi konusunu diğer ülkeler (İngiltere, Fransa, Almanya gibi) de ele almıştır. 1918 yılında

Louisville Kentte, testler yoluyla seçilen üstün yeteneklilerin özel sınıf denemesine başlamıştır.

2.1.4. Kaynaştırma (Entegrasyon) ve Normalizasyonu Temel Alan Dönem

Kaynaştırma; kısaca, özel eğitime gereksinim duyan engelli bireylerle engelli olmayan bireylerin bir arada eğitim görmesi olarak açıklanabilir. İlk kaynaştırma çalışmalarının, bilinçli bir entegrasyon anlayışına dayanarak yapıldığı söylenemez; daha çok devlet okulları içerisinde açılan özel sınıflar şeklindedir. Bazı örnekler şunlardır:

1. 1869 ABD'de bir devlet okulunda sağırılar için özel sınıf açılmıştır.
2. 1889 İstanbul'da Ticaret Mektebi bünyesinde sağırılar okulu ve körler için sınıf açılmıştır.
3. 1896 ABD'de bir devlet okulunda zihinsel engelliler için özel sınıf açılmıştır.
4. 1899 ABD'de bir devlet okulunda körler için bir sınıf açılmıştır.

Kaynaştırma çalışmalarında 1960'lardan sonra özel eğitime gerek duyanları bir araya getirerek eğitime görüşü ağırlık kazanmıştır.

Normalizasyon ve yatılı özel eğitim kurumlarından vazgeçme, bugünkü kaynaştırma anlayışıyla birlikte engelli bireyler için, sosyal yaşam ve öğrenme çevresini mümkün olduğunca bireylerin normal hayat koşullarına ulaşacakları bir çevre hâline getirme, eğilimin önemli bir hedefi olmuştur. Bu görüşle birlikte özel eğitim gereksinimi olan bireylere yatılı özel eğitim kurumlarında eğitim verme anlayışından ise mümkün olduğunca uzaklaşmaktadır. Yapılan çalışmalarda bireylerin eksik veya yetersiz olan özellikleri yüzünden belli sınıflara ayrılmasının aslında bireylerin etiketlenmesi anlamına geldiği bulunmuştur. Bunun yerine yapılması gereken bu eksikliklerin gerektirdiği eğitsel önlemleri almaktır. Bu önlemlerden birisi de engelli bireylerin normal gelişim gösteren akranlarıyla beraber eğitim almalarını, sosyalleştirilmelerini, topluma uyum sürecini hızlandırarak davranışsal ve akademik gelişimlerini arttırmak amacıyla kaynaştırmaktır.

Rehabilitasyon konusundaki ilk bilgiler Roma İmparatorluğu dönemindeki kayıtlardan elde edilmektedir. 18. ve 19. Yüzyıllarda özellikle Amerika ve İngiltere'de görülen yaygın epidemik hastalıklar rehabilitasyon uygulamalarının temelini oluşturmuştur. I. Dünya savaşı ile birlikte fiziksel restorasyon çalışmalarına daha geniş bir bakış açısı getirme ihtiyacı gündeme gelmiştir.

1919 yılında kurulan ilk uluslararası kuruluş ILO çalışmalarını ilk olarak engelli kişiler üzerinde gerçekleştirmiştir. Engellilerin rehabilitasyonuna yönelik çalışmalar 2.Dünya Savaşından sonra gelişme göstermiş, 1943 yılında İngiltere'de Goodman ilk rehabilitasyon kliniğini açmıştır. Bu yıllarda ABD ve Avrupa'da yeni merkezler kurulmaya başlanmıştır. Birleşmiş Milletler 1946'da sosyal yardım servisleri ile rehabilitasyon çalışmalarına destek vermiş ve 1959'da Avrupa Konseyi rehabilitasyon konusunda büyük çaplı bir kampanya ile sigorta sistemi toplumun her kesimine yaygınlaştırma önerisinde bulunmuştur.

Rehabilitasyon çalışmaları öncelikle ortopedik engelliler üzerinde gerçekleştirilirken daha sonraları nörolojik bozukluklar, romatizmal hastalıklar, geriatric hastalar, akıl ve ruh sağlığı problemleri, zihinsel engelliler, görme, konuşma ve işitme engelliler üzerinde de çalışmalar yaygınlaşmaya başlamıştır. 1960'lı yılların başında rehabilitasyon alanında çalışan kişilerin eğitim ve özelleşmelerine ağırlık verilmeye başlanmış ve rehabilitasyon kavramının fiziksel uygulamalarının yanı sıra fizyolojik, mesleki ve emosyonel alanlarda da ele alınması görüşü gelişmiştir.

Çağdaş rehabilitasyon kavramında engellileri sürekli korumak ve esirgemek tutumu da zaman içerisinde değişmiştir. Yapabilecekleri her şeyi alabildiğince bağımsız, kendi başlarına yapabilmelerini sağlayıcı önlemler almak, bu yolda eğitim vermek, gereğinde teknolojiye bu yolda yararlanmak ve sonuçta bu bireyleri toplumdan izole etmek değil, fiziksel ve psikolojik olarak olabildiğince rehabilite ederek üretken hale getirmek, toplum hayatına entegre etme düşüncesi, günümüzde birçok ülke hali hazırdaki yasal düzenlemelerini özel gereksinimli çocukların kaynaştırma yoluyla eğitilebilmelerine daha iyi olanak sağlama yönünde değiştirmişlerdir. Ülke politikası, kültür, teknoloji ve ekonomik yapı gibi faktörler bir ülkedeki eğitim ve sağlık konularını etkilemektedir. Dolayısıyla özel eğitim konusunda ülke politikalarında da farklılıklar görülebilmektedir.

2.2. Dünya Ülkelerinde Engellilerin Eğitimi

2.2.1. ABD

A.B.D, PL 94142 (Bütün Engelli Çocuklar için Eğitim Yasası) oldukça kapsamlıdır ve engelli çocuklara götürülecek hizmetleri tek bir yasa altında toplamış olması ile de işleyişe kolaylık sağladığı görülmüştür. ABD'deki yasal düzenlemeler

incelendiğinde her öğrenci için en uygun eğitim ortamının titizlikle kararlaştırılması, eğitimde fırsat eşitliğinin tüm engelli çocuklar ve aileler açısından vurgulandığı görülmektedir. ABD mevcut yasal düzenlemelerini özel eğitim gereksinimi olan öğrencilerini kaynaştırma yoluyla eğitebilmelerinde daha iyi olanak arayışları yönünde değiştirmiştir. 1977'den itibaren ise zorlayıcı tedbirlere gereksinim duyulmuştur.

ABD'nin PL 94142 yasının çok kapsamlı olmasının nedeni özel eğitim gereksinimi olan her çocuğun eğitim hakkı olduğu ve bunun yaygınlaştırılmasını sağlayabilmektir. Yasa her çocuğun normal okulda eğitilmesini öngörmektedir. Eğitim önlemleri en uygun fakat en az kısıtlayıcı ortam demektir. Kaynaştırma yapacak okulların eğitim ve öğretim süreci için özel tedbirler alması gerekmektedir. A.B.D'de ayrı eğitim düzenleri de bulunmaktadır. Bu okullar özellikle ileri ya da çok ileri derecede zihinsel engelli çocukların bakım ve eğitimini üstlenen kurumlardır. Bu kurumlarda çocukların yalnızca normallerle değil kendi içlerinde de bütünleştirilmeleri, çocukluktan erişkinliğe değin süren entegre eğitim ve yaşam felsefesi dikkate alınmıştır.

2.2.2. Kanada

Kanada'da da özel eğitime ilişkin yasal düzenlemeler kapsamlıdır. Kanada Ontario Eyalet Yasası okul kurumlarını kaynaştırmayı destekleyici ve en az kısıtlayıcı ortam sağlamaya ilişkin kendi kararlarını almada bir dereceye kadar serbest bırakmış olmakla birlikte bu konuda bir yaptırım koymamıştır. Bu yasada her çocuğun kültür ya da engellilik farkı gözetilmeksizin tüm gelişim alanlarında kendi kültürel özellikleri dikkate alınarak değerlendirilmesi için tedbir bulunmamaktadır.

2.2.3. İngiltere

İngiltere'de 1980'den sonra kaynaştırma yönünde yasal değişim gerçekleştirilmiştir. Bu 1944 İngiltere'de 1980'den sonra kaynaştırma yönünde yasal değişim gerçekleştirilmiştir. Bu 1944 Eğitim Yasası 33/2 Maddesinin, 1976 Eğitim Yasası madde 10 ile değiştirilerek sağlanmıştır. 1980 de parlamento ya özel eğitim ile ilgili raporun sunulması ile de 1981 Özel Eğitim Yasası ile fırsat eşitliği sağlanmasına çalışılmıştır.

İngiltere de çocuğun (engelli olduğu belgelendirilmiş olsun ya olmasın) normal okullarda eğitim görebileceği fakat bu eğitim hizmeti ailenin de istekleri göz önüne alınarak yalnızca gerekli imkânları sağlayabilen okullarda gerçekleştirebileceği ifade

edilmektedir. Bu ifadeler gerekli eğitim ortam düzenlemeleri ile eğitim ve öğretim süreci için özel tedbirleri almayan okulların bu eğitimi vermelerinin uygun olmayacağını belirtmektedir.

2.2.4. Avrupa Birliği Ülkeleri

İsveç, Norveç, İtalya, Danimarka, Fransa, Almanya gibi ülkelerde 1980'den sonra mevcut olan yasal düzenlemelerini özel eğitim gereksinimi olan öğrencilerin kaynaştırma yoluyla eğitilebilmelerine daha iyi olanak sağlamak yönünde değiştirmişlerdir.

Engelli çocuk ve gençlerin eğitimi ile ilgili olarak Avrupa Konseyi ilke kararları almıştır. Engelli Çocuk ve Gençlerin Genel Öğretim Sistemine Katılımı Konsey İlke Kararı (90/C 162/02, 31 Mayıs 1990) gereği üye ülkelerin, kendi öğrenim politikaları çerçevesinde ve yine kendi eğitim sistemlerini dikkate alarak uygun olan her durumda engelli öğrencilerin genel öğrenim sistemine katılmaları öngörülmektedir. Bununla birlikte genel öğretim sistemine tam katılım, uygun olan her durumda temel prensip olarak kabul edilmiştir. Öğrencilerin devam ettiği tüm öğretim kurumlarının engelli öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılayacak durumda olması gerekliliği de bu ilke kararda dikkat çekilen başka bir konudur.

Avrupa Birliği Komisyonu engelsiz hizmetlerin yaratılması amacıyla eğitim konusunda örnek uygulamaları desteklemektedir. Bunlardan biri, Avrupa Okullarında Kaynaştırma çerçevesinde Eğitim Bakanları ve Konsey engelli çocukların kaynaştırma okullarına entegrasyonu konusunda çeşitli tavsiye ve ilke kararları almıştır.

12 Mayıs 2002 tarihinde kabul edilen Engelliler İçin Engelsiz Avrupa Tebliği'nde, engelli bireyler için engelsiz Avrupa oluşturmaya odaklanmış ve meslek edinme, eğitim, mesleki eğitim, ulaşım, iç piyasa, bilgi toplumu ve yeni teknolojiler gibi konularda Avrupa düzeyinde bir sinerji yaratılmaya çalışılmıştır.

Başka bir Konsey kararı ise "Engelli Öğrencilere Eğitim ve Mesleki Eğitimde Fırsat Eşitliği Sağlanması Konsey İlke Kararı"dır. (2003/C 134/04, 5 Mayıs 2003) Bu karar çoğunlukla genel ve mesleki eğitime erişebilirlik koşullarının sağlanması konusuna odaklanmakta ve buna yönelik ilkeler sunmaktadır. Ayrıca Avrupa Birliği ve üye ülkelerde hayat boyu öğrenme yoluyla engelli bireylerin eğitim ve mesleki eğitime ulaşma düzeylerini artırılması yönünde tavsiye kararlar içermektedir.

Bu çerçevede, üye ülkeler, kendi öğrenim politikaları çerçevesinde ve yine kendi eğitim sistemlerini dikkate alarak uygun olan her durumda engelli öğrencilerin genel öğrenim sistemine katılmaları veya katılım teşviki ile ilgili çabalarını gerektiğinde güçlendirmeyi kabul etmişlerdir.

Genel anlamda Avrupa ülkelerinde engelli öğrencilere genel öğretim sistemi içerisinde mümkün olan en üst düzeyde öğrenim sağlanması, engelli kişilerin bağımsızlıkları ve topluma katılmalarını teşvik etmenin önemli ve olmazsa olmaz şartı olarak kabul edilmektedir.

Ülkelerin kaynaştırma konusundaki gelişmişlik dereceleri çok farklılıklar göstermektedir. İsveç, Danimarka, İtalya ve Norveç gibi ülkelerde kesin politikalar geliştirilmiş ve erken dönemde uygulamaya konulmuştur. Bu ülkelerde temel yasal tercihler yıllar önce yapılmış ve son birkaç yılda önemli değişiklikler yaşanmamıştır. Zorunlu eğitim çağı ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Tüm Avrupa ülkeleri bir arada düşünüldüğünde tüm öğrencilerin yaklaşık %2'si özel eğitim okullarında veya tüm gün süren özel sınıflarda eğitim görmektedirler.

2.3. Zihin Engelliliğinin Tanımlanması

Geçmişten bu yana zihin engeline yönelik birçok tanım yapılmıştır. Yapılan tanımlar farklı amaçlara yönelik yapıldığından dolayı, süreç içinde bazı tartışmaların oluşması sonucunda yeni tanımlamalara gidilmiştir. American Association on Intellectual and Developmental Disabilities- AAIDD (Amerikan Zihinsel ve Gelişimsel Yetersizlikler Birliği) tarafından oluşturulan bir komite 1959 yılından beri zihinsel engellilik tanımlarının rotasını belirlemektedir. AAIDD'nin hazırladığı son yönerge ise 2002 yılındadır.

2002'de AAIDD zekâ geriliği adı altında, zihinsel engelliliği şöyle tanımlamıştır:

Zeka geriliği, zihinsel işlevde bulunma ve kavramsal, sosyal ve pratik uyumsal becerilerde kendini gösteren uyumsal davranışların her ikisinde anlamlı sınırlılıklar olarak karakterize edilen bir yetersizliktir (Eripek, 2009, s. 64).

Yapılan tanımda, tanımın uygulanması için gerekli görülen bazı varsayımlar yer almaktadır. Bunlar:

Varsayım 1. Mevcut işlevlerdeki sınırlılıklar, bireyin yaşları ve kültürü için tipik toplumsal çevre koşulları içerisinde ele alınmalıdır.

Varsayım 2. Geçerli bir değerlendirme, kültürel ve dil farklılıklarını olduğu kadar iletişim, duygusal, motor ve davranışsal etmenleri de göz önünde bulundurur.

Varsayım 3. Bireydeki sınırlılıklar çoğu kez güçlü olduğu özellikleriyle birliktedir.

Varsayım 4. Sınırlılıkları belirtmenin önemli amacı, gereksinim duyulan yardımların profilini geliştirmektir.

Varsayım 5. Belirli bir süre uygulanan bireyselleştirilmiş yardımlarla zihinsel yetersizliği olan bireyin yaşam işlevlerinde genellikle ilerleme olacaktır (Çifci- Tekinarslan, 2008, s. 138).

Zihinsel yetersizlikle ilgili yapılan ilk tanımlara bakıldığında, tanımların belirli bir disiplin alanında yapıldığı ve o alana hizmet ettiği görülmektedir. Bu şekilde bakıldığında tıp alanına yönelik belirlenen bir zihinsel yetersizlik tanımının eğitimciler açısından anlamlı olmadığı görülmektedir (Heward, 2002).

Zihinsel yetersizlik gösteren bireylerin bazı özel hizmetlerden faydalanabilmesi açısından tanımlamanın yapıldığı süreç önem kazanmaktadır. Akademik, sosyal ve öz bakım becerileri alanlarında bazı çocuklardaki yetersizlikler yaşlılarıyla karşılaştırıldığında belirgin bir farklılık gözlenmektedir. Zihinsel yetersizliği olan çocuklar düşünüldüğünde bu çocukların grup içinde çok fazla bir yer kaplamadığı görülmektedir. Oysa okul öncesi dönemde ve ilköğretimin ilk yıllarında bile fark edilmesi zor olan, hafif düzeyde zihinsel yetersizlik gösteren çocuklar grubun büyük bölümünü oluşturmaktadırlar (Heward, 2002). Dar bir çerçevede içinde yapılan tanımların, çocukları özel eğitim hizmetlerinden mahrum bırakması söz konusu olmaktadır (Thomas, 1996). Dolayısıyla, ülkemizde zihin engellilerin eğitsel hizmetlerden yararlanmalarına yönelik yapılmış olan tanımların Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde bulmak mümkün olmaktadır. T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığının, Özürlüler Kanunu ve İlgili Mevzuatında yer alan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği (2006) dikkate alındığında zihin engellilere yönelik yapılan tanımlama şu şekildedir:

“Zihinsel işlevler bakımından ortalamanın iki standart sapma altında farklılık gösteren, buna bağlı olarak kavramsal, sosyal ve pratik uyum becerilerinde eksiklikleri ya da sınırlılıkları olan, bu özellikleri 18 yaşından önceki gelişim döneminde ortaya çıkan ve özel eğitim ile destek eğitim hizmetlerine ihtiyaç duyan bireyi ifade eder” (MEB, 2006)

2.4. Zihin Engellilere Yönelik Sınıflamalar

Zihin engelli bireylerin kendilerine sağlanacak eğitim hizmetleri, bireylerin engelden etkilenmişlik düzeyine göre farklılık göstermektedir. Zihin engelli bireylerin farklı kaynaklarda farklı şekillerde sınıflandığı gözlenmektedir. Günümüzde yapılan uygulamaların sınırlarını belirleyen Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde (MEB, 2006) zihin engelli bireylerle ilgili olarak şöyle bir sınıflama yer almıştır:

1. **Ağır düzeyde zihinsel yetersizliği olan birey:** Zihinsel işlevler ile kavramsal, sosyal ve pratik uyum becerilerindeki eksiklikleri nedeniyle öz bakım becerilerinin öğretimi de dahil olmak üzere yaşam boyu süren, yaşamın her alanında tutarlı ve yoğun özel eğitim ve destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan bireyi kastetmektedir.
2. **Çok ağır düzeyde zihinsel yetersizliği olan birey:** Bireyin zihinsel yetersizliği yanında başka yetersizlikleri bulunması nedeniyle öz bakım, günlük yaşam ve temel akademik becerileri kazanamaması nedeniyle yaşam boyu bakım ve gözetime ihtiyacı olan bireyi kastetmektedir.
3. **Orta düzeyde zihinsel yetersizliği bulunan birey:** Zihinsel işlevler ile kavramsal, sosyal ve pratik uyum becerilerindeki sınırlılık nedeniyle temel akademik, günlük yaşam ve iş becerilerinin kazanılmasında özel eğitim ile destek eğitim hizmetlerine yoğun şekilde ihtiyaç duyan bireyi kastetmektedir.
4. **Hafif düzeyde zihinsel yetersizliği olan birey:** Zihinsel işlevler ile kavramsal, sosyal ve pratik uyum becerilerindeki hafif düzeydeki yetersizliği nedeniyle özel eğitim ile destek eğitim hizmetlerine sınırlı düzeyde ihtiyaç duyan bireyi kastetmektedir. (MEB, 2006)

Görüldüğü gibi Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinde yapılan sınıflamada eğitsel bir yaklaşım benimsenmiş ve bireyin gereksinimleri dikkate alınmıştır. Zihin engelli bireyler için hazırlanan özel eğitim hizmetlerinin ulaşmak istediği nokta, bu bireylerin bağımsız yaşam becerilerine sahip olmalarını sağlamaktır. Bağımsız yaşam becerileri ise; başarının oluşması için gerekli olan temel beceriler, uyumsal davranışlar için gerekli olan beceriler, günlük yaşam becerileri ile topluma uyum kazanmasını sağlayan beceriler, mesleğe hazırlık ve mesleki becerileri kapsamaktadır (Cavkaytar, 1999). Zihin engelli bireylerin bu becerileri

kazanabilmeleri için yine Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin 37. maddesine bakıldığında, bu maddede özel eğitime gereksinimi olan bireylerin eğitimlerini öncelikle, yetersizliği olmayan akranlarıyla birlikte kaynaştırma yoluyla sürdürmeleri esas olmakla birlikte, bu bireyler için Bakanlıkça her tür ve kademedeki örgün ve yaygın özel eğitim okul ve kurumlarının açılması hükmünün yer aldığı görülmektedir.

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nden yola çıkarak bu bireylerin farklı eğitim ortamlarından eğitim hizmetlerini alacağı görülmektedir. Zihin engelli bireylerin topluma kazandırılması, toplum içinde üretici bir rol alabilmesi için, bireyin düzeyine uygun özel eğitim hizmetlerinden aşamalı olarak yararlanması gerekmektedir. Dolayısıyla zihin engelli bireyler için hazırlanmış eğitim kurumlarının yapılarına bakmak faydalı olacaktır.

2.5. Zihin Engelli Bireylerin Eğitim Ortamları

Zihin engelli bireylerin toplum içinde üretici bir pozisyona gelmesi için gerekli bilgi ve becerilerin kazandırıldığı eğitim ortamlarının amaçları ve bu amacı gerçekleştirmek için yapılması gerekenler ve uygulanma aşaması önem arz etmektedir.

2.5.1. Okul Öncesi Eğitim

Özel eğitim tanısı konulmuş bireyler düşünüldüğünde, okul öncesi eğitim sürecinde iletişim ve temel yaşam becerilerinin geliştirilmesi ön plandadır. Bu anlamda okul öncesi eğitim zihin engelli bireyler için toplumsallaşmanın belki de ilk basamağını oluşturmaktadır.

Özel eğitim gereksinimi olduğu tespit edilen çocuklar için okul öncesi eğitim mecburidir. Özel eğitim gereksinimi tespit edilen, 37-72 ay arasında yer alan çocukların okul öncesi eğitimlerinde ilk tercih edilecek kurumlar okul öncesi eğitim kurumlarıdır. Fakat bu bireylere yönelik okul öncesi özel eğitim kurumları ile özel eğitim sınıfları da açılabilir. Bunun yanı sıra, bireylerin gelişim özellikleri dikkate alınarak okul öncesi eğitim süreci bir yıl daha uzatılabilir (MEB, 2006).

Zihin engelli bireylerin toplum içinde yer alması, iletişim becerilerinin gelişmiş olması, başka bir deyişle üretici olmasında okul öncesi eğitimin önemi yadsınamaz bir gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır.

2.5.2. İlköğretim

İlköğretim okullarında özel eğitim gerektiren bireylerin, olumlu insan ilişkileri kurabilmesi, kendini anlaması, teknolojik ve fiziki çevreye uyum sağlaması ve bağımsız yaşam becerilerini geliştirebilmesi hedeflenmektedir.

Özel eğitime gereksinimi olan bireyler ilköğretimlerine kaynaştırma uygulamaları kapsamında akranları ile birlikte devam edebilecekleri gibi, eğitimlerini bu bireyler için açılmış olan ilköğretim okullarında da sürdürebilirler. İlköğretim programlarına denk olmayan eğitim programlarını tamamlayan özel eğitime gereksinimi olan öğrenciler ise özelliklerine uygun okul ve kurumlara yönlendirilerek özel eğitim hizmetlerinden faydalanmaktadır. Zihin engelli bireylerin eğitim gördüğü ilköğretim okullarında işlenen derslere bakıldığında 1-8. sınıflarda işlenen dersler sınıf öğretmeni tarafından okutulmakla birlikte 4-8. sınıflarda görsel sanatlar, beden eğitimi, din kültürü ve ahlak bilgisi, müzik dersleri ile 6-8. sınıflarda yer alan teknoloji ve tasarım dersleri alan öğretmeni tarafından okutulabilir. Sınıf öğretmenleri alan öğretmenin okuttuğu derslerde de yer alırlar (MEB, 2006).

2.5.3. İş Eğitim Merkezleri

Zihin engelli bireylere yönelik iş eğitim merkezleri bağımsız yaşam becerilerinin yanında temel akademik becerilere de yer veren eğitim kurumlarıdır. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinin ilgili maddesine bakıldığında, zorunlu öğrenim çağı dışında kalan ve genel eğitim programlarından faydalanamayacak düzeyde olmasından dolayı özel eğitime gereksinim duyan bireylerin, temel yaşam becerilerini arttırmak, toplum içinde uyumlu olmalarını sağlamak, onları bir iş için gerekli olan becerilerle donatmak amacıyla konu ve süreleri açısından farklılıklar gösterebilen meslek kurslarının düzenlendiği resmi ya da özel yaygın eğitim kurumları olarak belirtilmektedir. Açılan kurs programlarında içinde bulunulan çevrenin sosyal, kültürel, ekonomik özellikleri ve istihdam olanakları dikkate alınır. Herhangi bir kurs programını tamamlayan kursiyer, daha sonra farklı bir kurs programından faydalanma olanağına da sahiptir (MEB, 2006).

2.5.4. İş Okulları

Zihin engelli bireylerin istihdam süreci düşünüldüğünde, iş okulları bu bireyleri toplum içinde üretici kılabilen iş ve mesleğe yönelik temel bilgi ve becerilerin yoğun olarak kazandırılmaya çalışıldığı eğitim kurumları olarak karşımıza çıkmaktadır. İlköğretimlerini tamamlayan, özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin ortaöğretim programlarına devam edememesi durumunda, 23 yaşından gün almamış özel eğitim gerektiren bireyler için açılan iş okullarında zihin engelli bireylerin temel yaşam becerilerini daha üst seviyeye çıkarmak, topluma uyum sağlamış bireyler haline getirmek, iş ve mesleğin gerektirdiği becerileri vermek üzere resmi ve özel kurumlar açılmaktadır. (MEB, 2006).

Zihin engelli bireylerin toplumsal yaşam içinde yer alabilmeleri, onların istihdam edilmeleriyle ilgili olduğundan iş ve mesleğin gerektirdiği becerilerin kazandırıldığı iş okullarındaki hizmetlerin yürütülme süreci önem arz etmektedir.

İş okullarının işleyişi incelendiğinde şöyle bir tablo ortaya çıkmaktadır: Zihin engelli bireylere hizmet veren iş okullarında akademik bilgi ve becerilerle birlikte iş eğitimine yönelik uygulamaların da yer aldığı bir eğitim programına yer verilmektedir. Bu kurumlarda sınıf mevcutları en fazla 10 kişiden oluşmaktadır. İş okulları programında yer alan dersler zihin engelliler öğretmenleri tarafından okutulmakla beraber beden eğitimi, görsel sanatlar, müzik dersleri ve atölye laboratuvar dersleri alan öğretmenleri tarafından okutulabilir. Ancak alan öğretmenleri tarafından okutulan derslere sınıf öğretmenleri de katılmaktadır. İş okullarındaki program dört yıllık bir süreyi kapsamaktadır. Birinci sınıfa kapsayan süreçte zihin engelli bireylere akademik bilgi ve becerilerin yanı sıra atölye çalışmaları için gerekli olan temel bilgi ve beceriler kazandırılır. Daha sonraki sınıflarda ise akademik bilgi ve becerilerin kazandırılmasına devam edilirken, atölyelerde yapılan çalışmalar uygulamalı atölye dersleri halini almaktadır. Uygulamalı iş eğitimi dersleri çevresel şartlar ve istihdam edilebilecek alanlar göz önüne alınarak belirlenmektedir. İş yerine yerleştirilen zihin engelli bireyler haftada bir gün kültür ve meslek derslerini alırken kalan dört günlük süreçte de iş yerlerinde eğitim görmeye devam ederler (MEB, 2006).

2.6. Teknoloji

Gözlenen anlamıyla teknoloji, temel olarak organize bir sıralı sınıflamayla insan ya da insan grupları tarafından işletilen büyük makineler, olaylar ve insanlar üzerindeki rasyonel kontrol sistemleridir. Teknoloji sözcüğü (Latince şekliyle “texere”: dokumak ya da inşa etmek), pek çoğunun düşündüğü gibi ille de makinelerin kullanımı anlamına gelmemekte; bunun yerine ‘bilimsel bilgiyi kullanan herhangi bir uygulamalı sanat’ anlamına gelmektedir. Bu uygulamalı sanat Fransız sosyolog Jacques Ellul tarafından ‘technique’ olarak tanımlanmıştır. Ona göre, tekniğe tümüyle bağımlı olan makinenin kendisidir ve makine yalnızca tekniğin küçük bir kısmını oluşturur. Belirli bir tekniğin sonucu yalnızca makine değil; teknik tarafından oluşturulan makinenin öğretim uygulamaları da bu sonuca dâhildir. Sonuç olarak o, davranış bilimleri ile öğretim teknolojisinin ilişkisi, fizik bilimleri ile mühendislik teknolojisi arasındaki ya da biyoloji bilimleri ile tıp teknolojisi arasındaki ilişkiye paraleldir görüşüne inanmaktaydı. Teknoloji, makinelerin içerdiklerinin yanı sıra yöntemleri, sistemleri, gerek insan tarafından gerek insansız yönetim ve kontrol mekanizmalarını, sorunlara ilgiyi, sorunların zorluk derecelerine göre bir bakış şeklini, teknik çözümlerin olabirirliğini ve bu çözümlerin yaygın şekilde göz önünde bulundurulduğu gibi ekonomik değerlerini içermektedir.

Teknoloji, bilimin belirlediği kuralların uygulanmasıyla fiziksel doğa üzerinde insanın uzmanlaşmasını sağlamak için tasarlanmış rasyonel bir disiplindir.

Yukarıdaki açıklamalara göre teknoloji, yalnızca makineleri değil bu makinelerin işletilmesi ve öğrenme süreçlerini de kapsamaktadır. Makineler teknolojinin yalnızca bir parçasını oluşturmaktadır. Oysa teknoloji çözüme ilişkin bir yöntemler bütünüdür. Uygulanan tekniklerin dayandırıldığı bilimsel ilkeler teknolojiyi oluşturmaktadır. Farklı tanımları olmasıyla birlikte teknolojiyi kısaca, insanların sorunlarına yardımcı olacak çözümlerin üretilmesi amacıyla; makinelerin, araçların, materyallerin ve yöntemlerin geliştirilmesi ve uygulanması olarak tanımlanabilir.

Teknoloji insana ilişkin tüm eylemlerde önemli bir rol oynamaktadır. Bu nedenle “teknolojiye sahip olmak ya da olmamak” sorgulanması gereken değildir. Bunun yerine insana ait eylemlerde teknolojinin hangi rolü oynadığı sorgulanmalıdır.

2.7. Materyal Geliştirme

Öğretim teknolojisi ve materyal geliştirme birbirine bağlı kavramlardır. Doğru, güncel ve etkin materyal geliştirme için öğretim teknolojisinden yararlanılır.

Öğretim materyalleri, öğrenme süreci içerisinde öğretmen tarafından değişik ortamlarda öğrencilere sunulan araçlardır. Bu araçlar; basılı materyaller, fotoğraflar, maketler, gibi ilk bakışta anlaşılır nesnelere olabileceği gibi içeriğine erişmek için daha yüksek teknolojiye gereksinim duyan ses kasetleri, videolar, CD'ler, internet sayfaları, çeşitli yazılımlar gibi ortamlarda da sunulabilir.

Öğretim materyalleri önceden geliştirilmiş öğretim programının gereksinimleri doğrultusunda hazırlanmalıdır. Bu noktada uygun yaklaşım ve uygun materyallerin seçimi için öğretilecek içerik ve hedef kitleyi oluşturan bireyler hakkında doğru bilgilendirmeye gereksinim vardır. Bu bilgi öğretim programı içerisinde yer almaktadır.

Öğrenci gereksinimlerini tam olarak karşılayacak hazır materyallerin seçilmesi ve kullanılması gerekmektedir. Eğer bu sağlanamıyorsa, ikinci seçenek olarak var olan materyallerin daha uygun hale getirilip kullanılması gerekir. Ancak bu da olanaklı değilse, son seçenek olarak öğretmenin kendisi materyalleri geliştirebilir. Ne var ki, bu süreç oldukça uzun zaman alır ve yoğun emek gerektirmektedir.

Sınıf ortamında kullanılacak teknoloji ve materyallerin başlıcaları şunlardır:

1. Gerçek nesne ve modeller,
2. Yazılı gereçler (kitaplar, broşürler vb.),
3. Görsel basılı materyaller (resimler, fotoğraflar, çizimler, tablolar, grafikler),
4. Çeşitli pano ve tahtalar (ilan tahtası, kara tahta, beyaz tahta, tebeşir, işaret kalemleri, elektronik tahta),
5. Tepegöz ve saydamları,
6. Slaytlar ve film şeritleri,
7. Ses öğeleri (ses kasetleri, CD'leri, ses çıkaran nesnelere),
8. Televizyon ve video (Programlar, video kasetler, CD'ler),
9. Bilgisayar

Her öğretim materyalinin kendine özgü özellikleri vardır. Kimi materyaller görsel ya da işitsel öğeleri ön plana çıkarırken kimileri ise etkileşim sunabilmesi ya da üç boyutluluklarıyla diğerlerinden ayrılmaktadır. Eğitimciler öncelikle hangi ortam

niteliklerine sahip materyal kullanması gerektiğine karar vermelidir. Bu süreci etkileyen etmenlerden arasında hiç kuşkusuz ekonomi ve gerekli zaman da yer alır.

2.8. Öğretimde Teknoloji ve Materyallerin Temel İşlevleri

Öğrenme-öğretme için bir ortamın olması gerekir. Davranış değiştirme süreci olarak kabul edilen eğitimi sağlayabilmek için uygun ortamların oluşturulması önem taşımaktadır. Öğrenme-öğretme işinin gerçekleştiği alana eğitim ortamı denilmektedir. Eğitilecek bireylerin içinde buldukları koşullara göre eğitim ortamları farklılaşmak zorundadır. Her basamaktaki okullar, okullarda uygulanan programlar ve programlarda yer alan dersler için farklı eğitim ortamı oluşturulması gerekmektedir. Eğer değişik programların uygulandığı, dolayısıyla derslerin verildiği okul, bina derslik ve laboratuvarları ile öğretim teknoloji ve materyalleri yoksa ya da yetersiz ise ve hemen hemen birbirinin aynısı ise bu eğitim ortamının uygun olmadığı kolayca söylenebilir.

Her bir programda yer alan dersler, hatta derslerdeki konular için değişik eğitim ortamlarına gereksinim vardır. Diğer bir deyişle derslik yapısı, öğretmen niteliği ve kullanılması gereken öğretim teknoloji ve materyalleri bakımından farklı eğitsel çevrenin oluşturulması gerekir. Çünkü, öğretim teknoloji ve materyalleri öğrenmenin kalıcı izli olmasını sağlamak bakımından çok önemlidir. Bir öğretme etkinliği ne kadar çok duyu organına hitap ederse öğrenme daha iyi daha kalıcı ve daha izli olmakta, unutmada da daha geç olmaktadır.

Öğrenilenlerin % 83'ü görme, % 11'i işitme, % 3.5'i koklama, %1.5'i dokunma ve % 1'i tatma yaşantıları yolu ile öğrenilmektedir. Bir araştırmanın sonuçlarına göre de, zaman faktörü sabit tutulduğunda insanlar;

- okuduklarının %10'unu,
- İşittiklerinin %20'sini,
- gördüklerinin %30'unu,
- görüp işittiklerinin %50'sini,
- söylediklerinin %70'ini,
- yapıp söylediklerinin de %90'ını hatırlamaktadırlar.

Bu araştırmanın sonuçları göstermektedir ki, her tür ve düzeydeki eğitim uygulamalarında amaçlara ulaşabilmesi için öğretim teknoloji ve materyallerinden yararlanılması gerekmektedir.

Öğretim, öğrencilerin yetenekleri ve ilgileriyle uyuşan hedeflerin, içeriğin ve yöntemlerin seçiminde öğrencilerle birlikte çalışıldığında bireyselleşir. Farklı öğrencilerin öğrenme gereksinimleri incelenerek ve bunları karşılamak üzere programlar hazırlanarak, öğretim daha ulaşılır hale getirilmektedir.

Teknoloji ve materyallerle öğretim daha ekonomik hale getirilebilmektedir. Teknoloji ve materyal kullanarak sunulan öğretim ile, öğrencilerin gereksinimlerini belirlemek ve buna göre öğretimi ayarlamak için daha az zaman harcanılmaktadır. Öğretmenlerin ve öğrencilerin zamanlarının daha az harcanması, okullaşmanın hızını ve maliyetini olumlu yönde etkilemektedir. Hızlı ve daha ekonomik okullaşma, öğrencilerin okuldan daha erken ayrılması ve okulda kaldıkları sürede daha çok bilgi öğrenmesi anlamına gelmektedir.

Öğretmenler teknoloji ve materyal kullanımı konusunda ilgisiz ya da yetersizse, eğitim programının öğrencilerin öğrenmesini sağlamada başarılı olamayacağı söylenebilir. Öğretmenlerin teknoloji ve materyal kullanımıyla ilgili tutum ve yetenekleri öğrencilerin öğrenmesinde etkili olmaktadır. Bazı öğretmenler, derslerinde teknoloji ve materyallerden yararlanma konusunda yeterli bilgiye sahip olmayabilir. Bazı öğretmenler de daha yeni teknoloji ve materyal kullanma konusunda isteksiz olabilir. Ayrıca bazı öğretmenler teknoloji ve materyalleri kullanmanın zor olduğu düşüncesine kapılarak, baskı altına girdiklerini hissedebilirler ya da geleneksel stratejilere ve geleneksel teknoloji ve materyallere daha çok güvenebilirler. Tüm bu olumsuzlukları ortadan kaldırmak için, öğretmenlere, eğitim teknolojisinin ürünlerinden nasıl yararlanacağı konularında gerekli bilgiler verilmelidir.

Eğitim uygulamalarında başlıca üç temel gereksinimi karşılamak için öğretim teknolojileri ve materyal kullanımına başvurulmaktadır. Bunlardan birincisi, daha geniş kitlelere eğitim hizmeti götürmektir. İkincisi, var olan eğitim kurumlarındaki öğrenme-öğretme süreçlerini verimli hale getirmek, üçüncüsü ise öğrenme öğretme etkinliklerini bireyselleştirmektir. Öğretim teknoloji ve materyallerinin sağladığı ve sağlayabileceği belirtilen diğer tüm olanaklar, işaret edilen üç temel gereksinimle doğrudan ya da dolaylı olarak ilgili görünmektedir. Daha da sınırlamak gerekirse, öğretim teknoloji ve materyallerinin en çok, eğitimde kapasite yaratmak ve eğitimin verimliliğini artırmaya yönelik sistemler geliştirmeye yönelik çalışmalarla ilgilendiği söylenebilir.

Önceleri öğretim teknoloji ve materyalleri ikincil bir öneme sahipken, son yıllarda, özellikle de öğretim teknolojileri ve materyallerin gelişimiyle, teknoloji ve materyal kullanımı, daha açık biçimde öne çıkmıştır. Öğretimde teknoloji ve materyallerin kullanımı geleneksel ders araçlarının kullanımından daha güçtür. O nedenle teknoloji ve materyaller yöntemsel uygulamanın kapsamına daha zor alınmaktadır. Çünkü, gelişmiş teknoloji ve materyaller, daha çok engel çıkarabilmektedirler, daha karışıktırlar ve daha pahalıdırlar. Ayrıca teknoloji ve materyaller tüm dikkatleri üzerlerine toplamakta ve kullanımda rehberlik ve eğitim gerektirmektedirler.

Öğretim amaçlı teknoloji ve materyal kavramları öğretim yöntemi kavramı kadar özgül değildir. Eğitim alan yazınında yöntem, eğer özel bir açıklama eklenmemişse, genellikle öğretim yöntemlerini çağrıştırmaktadır. Teknoloji ve materyal kavramlarına eğitimsel açıdan bakıldığında, birçok işlevinin olduğu görülmektedir. Bu işlevlerden başlıcaları şunlardır:

Öğretme ve öğrenme araç ve gereçleridir.

Bilgileri iletir.

Gerçekliğin sunumunu sağlar.

İletişim araçlarıdır.

Nesnelleştirilmiş eğitim sistemleridir.

Sembolleştirme araçlarıdır.

2.8.1. Öğretim ve Öğrenim Aracı Olarak Teknoloji ve Materyaller

Geleneksel eğitimde teknoloji ve materyaller, özellikle de teknolojilere yönelik materyaller, öğretme ve öğrenme araçlarının özel bir grubu olarak görülmektedir. Öğretme ve öğrenme araçlarının en önemli özellikleri; belirgin bir amaç-araç ilişkisine sahip olması ve materyalin niteliğidir. Bu anlamda teknoloji ve materyaller öğretim ve öğrenme araçları, öğretim ve öğrenme amaçlarına uyarlanan ders araç ve gereçleridir.

2.8.2. Bilgilerin İleticisi Olarak Teknoloji ve Materyaller

Bu anlamda teknoloji ve materyaller, öncelikle bilgi dağıtımını merkezine almaktadır.

Bu anlamdaki teknoloji ve materyaller amaçlı, iletişimsel ve derse yönelik donanım ve bu donanımla birlikte kullanılan teknik gereç olarak kabul edilebilir. Burada

donanım ve teknik gereç birlikte ele alınmakta ve daha çok iletilen bilgi ön plana çıkarılmaktadır. Böylece öğretim teknoloji ve materyalleri bilgilerin taşıyıcısı ve/ya da dağıtıcısı konumuna gelmektedir.

2.8.3. Gerçekliğin Sunucusu Olarak Teknoloji ve Materyaller

Ulaşılması kolay olmayan bir gerçek, yapay öğrenim durumlarıyla kolaylıkla sunulabilmektedir. Bunu sağlamada öğretim teknoloji ve materyallerinden yararlanılabilmektedir. Gerçeklik bu kapsamda ikili bir anlama

sahiptir: Gerçeklik, hem bilginin içeriğidir, hem de kaynağıdır. Ayrıca, gerçeklik hem oluşturulması gerekendir hem de algılanabilir olan ve algılamaya yöneltendir. Bu anlamda teknoloji ve materyaller; öğretimde öncelikle izleme aracı, bir sunu biçimi ya da gösteri teknolojisi olarak anlaşılmakta ve incelenmektedir.

2.8.4. İletişim Aracı Olarak Teknoloji ve Materyaller

Bilgilerin iletimi genellikle iletişimle aynı kabul edilmekte ya da en azından açıkça ondan ayrıştırılmaz olarak görülmektedir. İletişim aracı olarak teknoloji ve materyaller önemli bir yere sahiptir. Öğrenme ve öğretme sürecinde öğretim teknoloji ve materyalleri, öğrenci ile öğretim sistemi arasındaki iletişimin somut aracı konumundadır. Teknoloji ve materyaller, yalnızca bir iletişim aracı olmaktan öte, iletişimi yapılandırmada da temel öge konumunda olabilmektedir.

2.8.5. Nesnelleştirilmiş Eğitim Sistemleri Olarak Teknoloji ve Materyaller

Öğrenme ve öğretme kuramları bilginin iletişim sürecine yerleştirilmesinden çok, bilginin işlenmesini vurgulamaktadır. Ders için planlanmış sistemlerde görüşmelerde ya da daha değişik alanlarda kullanmak için geliştirilmiş olan teknoloji ve materyaller, daha çok bilginin işlenmesi bakımından farklılaşmaktadır.

2.8.6. Sembolleştirme Araçları Olarak Teknoloji ve Materyaller

Semboller, değişik atıflar ya da betimlemeler için kullanılabilecek ve bir sistem içinde organize edilebilecek ana parçalar ya da materyallerdir. Sembolleştirmenin teknolojiyle ilişkisi oldukça önemlidir.

Yukarıdaki açıklamalar doğrultusunda öğretim teknolojisinin ve materyallerinin önemi ortaya çıkmakta ve sosyal gereksinimleri tam anlamıyla karşılayacak bir eğitim

süreci içerisinde daha hızlı, daha etkin öğrenme için teknolojiden daha fazla yararlanılması gerekliliği ortaya konmaktadır. Bu noktada öncede de belirtildiği gibi teknoloji amaç değil araç olarak kullanılmalıdır. Teknolojinin temel varoluş nedeni insanın kendi sorunlarına çözüm bulmak amacıyla araçlar ve yöntemler geliştirmesidir. Bu araçlar ve yöntemler ancak doğru şekilde kullanıldığında amaca ulaşılabilir. Eğer ekonomik ve sosyal olanaklar bu araçların her anlamda her zaman kullanılmasına izin vermeyecek bir yapıdaysa olanaklar iyileştirilmeye çalışılmalı ve yine olanaklar dahilinde en uygun olanlar kullanılmalıdır. Yoksa teknoloji ve materyal kullanımıyla varolan eğitim sisteminin iyileştirilmesi, düzenlenmesi yerine yüzde yüz yüksek teknoloji bağımlı nesiller yetiştirmek ve bu nesillerin bilgiye erişimini yalnızca bu kaynaklar doğrultusunda güdülemek farklı sorunlara yol açabilir. Önemli olan, verileri işleyip bilgiyi üretebilen bireyleri yetiştirebilmektir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde bu araştırmanın deseni, çalışma grubu, veri toplama araçları ve veri analizleri ile ilgili bilgiler sunulmaktadır.

3.1. Araştırma Modeli

Araştırma, orta ve ağır düzey zihin engelli öğrencilerin beceri kazandırılmasında kullanılan materyaller ile ilgili öğretmen ve yönetici görüşlerini belirlemeye yönelik betimsel bir çalışmadır. Orta ve ağır düzey zihin engelli öğrencilerin beceri kazandırılmasında kullanılan materyaller üzerinde etkili olan faktörlerin öğretmen ve yönetici görüşlerine göre belirlemek için ise nitel araştırma yöntemlerinden ‘Yarı Yapılandırılmış Görüşme Tekniği’ kullanılmıştır.

Orta ve ağır düzey zihin engelli öğrencilerin beceri kazandırılmasında kullanılan materyaller ile ilgili öğretmen ve yönetici görüşlerini daha derinliğine incelenmesi için nitel araştırma yöntemi seçilmiştir. Çünkü nitel araştırmalarda temel amaç, örneklem grubunun daha derin bir şekilde incelenmesidir. Araştırmada Nitel Araştırma Yönteminin benimsenmesindeki amaç, nitel yaklaşımla veri toplanması, hazırlanması, seçilen örneklem grubundan daha derinliğine ve daha detaylı bilgiler alınabilmesidir (Flick, 2006). Ayrıca, bu araştırmada bu yöntemin kullanılmasının diğer temel nedenleri olarak bu yöntemin araştırmaya katılanların bir konuda iç dünyalarındaki duyguların derinliğine ve zenginliğine dışarı çıkarılmasını sağlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2006).

3.2. Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu Antalya Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı Kumluca ve Finike ilçelerindeki Özel Eğitim İş Uygulama Merkezleri ve Özel Eğitim uygulama okullarındaki sınıflarda yetersizliğe sahip öğrencilerle çalışan 30, özel eğitim sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan öğretmenlerimiz araştırmaya katılmanın zorunlu değil, gönüllük esasına dayalı olduğu belirtilmiştir.

Tablo 2’de de görüldüğü üzere araştırmaya katılan öğretmenlerin %39’unu 20–30, %36’nı 31–40, %14’ünü 41–40, %11’ini 51 ve üzeri yaş aralığına sahip

öğretmenler oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan öğretmenlerden 11 (%36) öğretmen 1-4, 14 (%47) öğretmen 5-8, 4 (%14) öğretmen 9-13, 1(%3) öğretmen 14 ve üzeri deneyime sahiptir. Tablo 3'de öğretmenlerin deneyimine göre dağılımını inceleyebilirsiniz.

Tablo 1: Öğretmenlerin Yaşına göre Dağılımları

Yaş	Frekans	Yüzde
20-30	12	%39
31-40	11	%36
41-50	4	%14
51+	3	%11
Toplam	30	%100

Tablo 2: Öğretmenlerin Deneyimine göre Dağılımları

Deneyim	Frekans	Yüzde
1-4	11	%36
5-8	14	%47
9-13	4	%14
14+	1	%3
Toplam	30	%100

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada veriler Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu aracılığıyla toplanmıştır. Bu form araştırmacılar tarafından geliştirilmiştir. Formun geliştirilmesi için izlenen basamaklar aşağıda sıralanmıştır.

Tablo 3: Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu Hazırlanırken İzlenen Basamaklar.

Aşama 1:	Yarı yapılandırılmış görüşme formu 12 soru ile yapılandırılmıştır.
Aşama 2:	Her ana sorunun içeriğini yansıtan promptlar (hatırlatıcılar) alan yazını taramasından elde edilen bilgiler ışığında geliştirilmiştir.
Aşama 3:	Görüşme formu nitel araştırmalar konusunda deneyimli üç uzmana incelettirilmiş ve uzmanlardan alınan görüşler doğrultusunda madde ifadeleri yeniden değiştirilmiş ve tekrar uzmanlara incelenmesi üzerine gönderilmiştir.
Aşama 4:	Tekrar uzmanlardan gelen öneriler üzerine biçimlendirilen maddeler ipuçlarıyla birlikte son haline getirilmiştir.
Aşama 5:	Pilot çalışma için üç öğretmene Görüşme Formundaki sorular sorulmuş ve anlaşılamayan ifadeler tekrar orada sorularak bazı düzeltmeler yapılmıştır.
Aşama 6:	Son haline getirilen <i>Görüşme Formu</i> gerçek araştırmada kullanıldığı duruma getirilmiştir.

3.4. Verilerin Toplanması Süreci

Araştırmada nitel araştırma yönteminin Bogdan ve Biklen'in (2003) tarafından önerilen özellikleri uygulanmıştır. Bunlar, verilerin direkt kaynağı doğal ortamlar olduğu için, araştırmacı zamanının büyük kısmını okulda veri toplamak amacıyla geçirmesidir. Nitel araştırmalarda, toplanan veriler sayılar şeklinde değil, sözcükler şeklindedir. Araştırmacı, bütün zenginliğiyle bilgiyi, kaydettikleri şekliyle olduğu gibi ve gerçek zenginliğiyle analiz etmeye çalışmıştır. Dolayısıyla, bu araştırmaya katılanların görüşleri hiçbir değişikliğe uğramamıştır. Ayrıca, hatırlatıcılar sürekli sorulara bireyin duygularının derinliğine inilmeye çalışılmıştır.

Araştırmada veriler yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Verilerin

toplanması, nitel veri toplama yöntemlerinden araştırmacılar tarafından hazırlanmış yarı-yapılandırılmış görüşmelerle gerçekleştirilmiştir.

3.4.1. Görüşmelerin Yapılması

Araştırmaya katılmayı kabul eden öğretmenlerle yapılan görüşmeler, Flick'in (2006) önerdiği gibi öğretmenlerin istekleri doğrultusunda kendilerini rahat ifade edebilecekleri internet üzerinden yapılmıştır. Öğretmenlerle Google Forms üzerinden hazırlanan anketleri kendileri için en uygun zamanda online olarak doldurmaları istenmiştir. Kendisiyle görüşülecek öğretmenlerden, Cohen ve Manion'un (2007) da önerdiği gibi izin alınmıştır. Anketlerin doldurulması ortalama olarak 10 dakika sürmüştür.

3.5. Verilerin Analizi

Her bir sayfadaki verilerde ana temalar kavram olarak belirlendikten sonra frekans ve yüzdeleri belirlenmiş sonra bu kavramların her biri alt başlık olarak bulgular bölümünde sunulmuştur. Verilerin analizinde içerik analizi yöntemi benimsenmiş çünkü bu yöntemle derinliğine analiz yapılarak araştırmanın amacına uygun olan her ipucu bir kategori olarak değerlendirilmiştir. Detaylı olarak bulgular bölümünde de sunulduğu gibi her bir alt kategori için kesitler belirlenmiş ve bu kesitlerin en az ikisi bulgular bölümünde sunulmuştur.

BÖLÜM IV

BULGULAR ve YORUM

Bu bölümde araştırmaya katılan öğretmenlerle yapılan görüşme sonucunda elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Araştırmadan ortaya çıkan bulgular frekans ve yüzdeleriyle birlikte alt ana başlıklarla ve kesitlerle birlikte sunulmaktadır.

4.1. Materyal Bulmada Güçlük

Tablo 4: Araştırma sorularına verilen cevapların frekans ve yüzdesi

Sorular	Evet		Hayır	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Dersinizi işlerken materyal bulmada güçlük çekiyor musunuz?	25	%83,3	5	%16,7
Kendiniz materyal tasarladınız mı ?	20	%66,6	10	%33,4
Materyal konusunda kurumsal olarak destekliyor musunuz ?	3	%9,9	27	%90,1
Beceri eğitiminde materyal kullanımı istediğiniz düzeyde mi ?	2	%6,6	28	%93,4
Materyal kullanarak yapılan eğitimde bilgilerin kalıcılığı daha yüksek mi ?	30	%100	-	-
Kullandığınız materyaller öğrencilerin akademik beceri düzeylerine uygun mu?	4	%14,3	26	%86,6
Materyal kullanımı ile ilgili mevzuat hükümlerinin geliştirilmesi gerektiğini düşünüyor musunuz ?	30	%100	-	-
Çalıştığım okul öğrencilere kazandıracağım kavramlar açısından yeterli materyale sahiptir	5	%16,7	25	%83,3
Çalıştığım okul öğrencilere kazandıracağım öz bakım becerileri açısından yeterli materyale sahiptir	3	%9,9	27	%90,1
Çalıştığım okul öğrencilere kazandıracağım kişisel bakım becerileri açısından yeterli materyale sahiptir	25	%83,3	5	%16,7
Çalıştığım okul öğrencilere kazandıracağım ev içi beceriler açısından yeterli materyale sahiptir	1	%3,3	29	%96,7
Çalıştığım okul öğrencilere kazandıracağım mesleki beceriler açısından yeterli materyale sahiptir	3	%9,9	23	%90,1

Tablo'4 de belirtildiği üzere araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük çoğunluğu (25: %83,3) ders işlerken materyal bulmada güçlük çektiklerini belirtmişlerdir. Bu durumun nedeni olarak okullardaki materyal yetersizliği, beceri öğretiminde kullanılabilir materyal azlığı ve öğrencilerin düzeylerine uygun materyallerin azlığını göstermişlerdir. Aşağıda bu durumu yansıtan öğretmen görüşlerinden kesitler sunulmaktadır.

'Uygun düzeye göre tasarlanmış materyal çok az' (Öğretmen 5)

'Okulumuzda materyal çok az' (Öğretmen 24)

'Beceri öğretimine yönelik materyal bulamıyorum, bulsamda çok pahalı' (Öğretmen 14)

Araştırmaya katılan öğretmenlerin bazıları (5':%16,7) materyal bulmada güçlük çekmediklerini belirtmişlerdir. Bu durumun nedeni olarak uzun süre özel eğitim alanında çalıştıkları, dolayısıyla materyalleri biriktirdikleri ya da materyalleri kendilerinin aldıklarını belirtmişlerdir. Aşağıda bu durumu yansıtan öğretmen görüşlerinden kesitler sunulmaktadır.

'Özel eğitimde 9'uncu yılım, bu yüzden materyal sıkıntım yok, kendim alıyorum' (Öğretmen 9)

'İnternette gördüğüm materyal olursa alıyorum ya da kendim yapıyorum' (Öğretmen 13)

4.2. Materyal Tasarlama

Görüşülen öğretmenlerin üçte ikisi (20: %66,6) materyal tasarladıklarını belirtmişlerdir. Bu durumun nedenleri arasında ise işlenecek ders için yeterli materyal olmadığında, okullarında yeterli materyal olmaması olarak göstermişlerdir. Aşağıda bu durumu yansıtan öğretmen görüşlerinden kesitler sunulmaktadır.

'Okulumuzda olmayan durumlara göre yaptım' (Öğretmen 5).

'Dersim için materyal tasarladım' (Öğretmen 13).

'Öğrenci düzeylerine indirmeye çalıştığım materyal oldu' (Öğretmen 18).

Araştırmaya katılan öğretmenlerin üçte biri (10: %33,3) beceri öğretiminde materyal tasarlamadıklarını belirtmişlerdir. Bu durumun nedenleri arasında kısıtlı zaman, derslerde işlenecek konuya uygun materyal sağlamanın okulun sorumluluğunda olduğu düşüncesi olarak göstermişlerdir. Aşağıda bu durumu yansıtan öğretmen görüşlerinden kesitler sunulmaktadır.

'Okuldan ve yetkililerden bekledim (Öğretmen 11).

'Zaman ve konuyla ilgili malzeme yokluğu' (Öğretmen 13).

'Zamanım yoktu' (Öğretmen 22)

4.3. Materyal Konusunda Kurumsal Olarak Destek

Görüşülen öğretmenlerin neredeyse tamamı (27: %93,4) materyal konusunda kurumsal olarak destek almadıklarını ya da desteklenmediklerini belirtmişlerdir. Bu durumun nedenleri arasında ödenek yetersizliği, maddi imkânsızlıklar, okulda materyal azlığı, okulda imkânların kısıtlı olması, okul aile birliğinin ve yöneticilerin ödenek almada sıkıntı yaşamaları olarak gösterilmişlerdir. Aşağıda bu durumu yansıtan öğretmen görüşlerinden kesitler sunulmaktadır.

'Okul aile birliği ve yöneticiler bu konuda sıkıntılı' (Öğretmen 30)

'Ödenek gelmiyor' (Öğretmen 29)

'Okulda materyal az, bizde alamıyoruz' (Öğretmen 13)

'Okulda imkân kısıtlı, materyallerinde birçoğu eski, değiştiremiyoruz, çoğu kırılıyor ya da kayboluyor, yenisini alamıyoruz' (Öğretmen 7)

Araştırmaya katılan öğretmenlerin geri kalanı (3: %9,9) materyal konusunda kurumsal olarak destek aldıklarını belirtmişlerdir. Bu durumun nedenleri arasında eğitim faaliyetlerinin geliştirilmesi gerektiğini düşünmeleri olarak göstermişlerdir. Aşağıda bu durumu yansıtan öğretmen görüşlerinden kesitler sunulmaktadır.

'Dersim açısından, eğitimi faaliyetlerini geliştirmemiz gerekiyor' (Öğretmen 2)

4.4. Beceri Eğitiminde Materyal Kullanımı Düzeyi

Görüşülen öğretmenlerin neredeyse tamamı (27: %93,4) beceri eğitiminde materyal kullanımı düzeyinin yetersiz olduğunu belirtmişlerdir. Bu durumun nedenleri arasında okulda materyal azlığı, kısıtlı imkânlar olarak belirtmişlerdir. Aşağıda bu durumu yansıtan öğretmen görüşlerinden kesitler sunulmaktadır.

'Okulun imkânlarının kısıtlı olduğu durumlar var'(Öğretmen 5)

'Ders için okulumuzda materyal bulmak zorlaşıyor'(Öğretmen 17)

'Materyal kısıtlılığı mevcut'(Öğretmen 25)

Görüşülen öğretmenlerin bir kısmı ise (2: %6,6) beceri eğitiminde materyal kullanımının yeterli olduğunu belirtmişlerdir. Bu durumun nedeni olarak, kendi materyallerini kendilerinin yapması olarak göstermişlerdir. Aşağıda bu durumu yansıtan öğretmen görüşlerinden kesitler sunulmaktadır.

'Her beceri için kendi materyalim var, çoğunu kendim aldım yada yaptım'(Öğretmen 12)

4.5. Materyal Kullanarak Yapılan Eğitimde Bilgilerin Kalıcılığı

Görüşülen öğretmenlerin tamamı (30: %100) materyal kullanarak yapılan eğitimde bilgilerin kalıcı olduğunu belirtmişlerdir. Bu durumun nedeni olarak, eğitimin birden fazla duyu organına hitap edilerek yapılmasının eğitimi olumlu etkilemesi, öğrencilerin bilgiyi daha çabuk kavraması, ders işlenirken öğretmene ve öğrenciye katkı sağlaması, eğitim faaliyetlerini çeşitlendirmesi olarak göstermişlerdir. Aşağıda bu durumu yansıtan öğretmen görüşlerinden kesitler sunulmaktadır.

'Öğrenme ve öğretmeye katkı sağlıyor'(Öğretmen 14)

'Ders daha renkli geçiyor'(Öğretmen 21)

'Öğrencileri olumlu etkiliyor'(Öğretmen 6)

'Uyaran olması olumlu etkiliyor'(Öğretmen 8)

4.6. Kullanılan Materyallerin Öğrencilerin Akademik Beceri Düzeylerine Uygunluğu

Görüşülen öğretmenlerin büyük çoğunluğu (26: %86,6) beceri eğitiminde kullanılan materyallerin öğrencilerin akademik beceri düzeylerine uygun olmadığını belirtmişlerdir. Bu durumun nedenleri arasında materyallerin öğrenci düzeylerine uygun olmaması nedeniyle uyarlamalar yapmaları olarak göstermişlerdir. Aşağıda bu durumu yansıtan öğretmen görüşlerinden kesitler sunulmaktadır.

'Materyalleri uygun hale getirerek uyguluyoruz' (Öğretmen 16)

'Bireysel farklılıklarından dolayı uygun değil' (Öğretmen 26)

Görüşülen öğretmenlerden geri kalanı (4: %13,2) beceri eğitiminde kullanılan materyallerin öğrencilerin akademik beceri düzeylerine uygun olduğunu belirtmişlerdir. Bu durumun nedeni olarak materyalleri kendilerinin seçmesi ya da kendi materyallerini yapmaları olarak göstermişlerdir. Aşağıda bu durumu yansıtan öğretmen görüşlerinden kesitler sunulmaktadır.

'Materyalleri kendim yaparım, dışarıdan materyal almam' (Öğretmen 11)

'Öğrencilerime uygun olanı seçerim' (Öğretmen 3)

4.7. Materyal Kullanımı ile İlgili Mevzuat Hükümlerinin Geliştirilmesi

Görüşülen öğretmenlerin çoğu (30: %100) materyal kullanımı ile ilgili mevzuat hükümlerinin geliştirilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Bu durumun nedeni olarak okullara yeterli maddi kaynak, ödenek ayrılması gerektiği, yönetmelik hükümlerinde özel eğitim sınıflarında bulunan veya bulunabilecek materyallerin belirli bir standarda oturtulması, her özel eğitim sınıfında öğrencilerin engel türüne göre materyal bulunması gibi maddelerin yönetmelikte olması gerektiği olarak göstermişlerdir. Aşağıda bu durumu yansıtan öğretmen görüşlerinden kesitler sunulmaktadır.

'Maddi kısıtlılıkların giderilmesi ve okulun ödeneğinin arttırılması gibi şeyler yönetmeliğe eklenebilir' (Öğretmen 19)

'Materyaller engel türüne göre sınıflandırılarak yönetmeliğe eklenip, okullara verilebilir' (Öğretmen 21)

4.8. Kazandırılacak Kavramlar Açısından Materyal Yeterliliği

Tablo'4 de belirtildiği üzere araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük çoğunluğu (25: %83,3) kazandırılacak kavramlara göre materyallerin yetersiz olduğunu belirtmişlerdir. Bu durumun nedeni olarak okullardaki materyal yetersizliği, kavram öğretiminde kullanılabilir materyal azlığı, okul imkânlarının sınırlı olması olarak göstermişlerdir. Aşağıda bu durumu yansıtan öğretmen görüşlerinden kesitler sunulmaktadır.

'kavram öğretimiyle ilgili materyalleri okulda bulamıyorum (Öğretmen 5)

'Okulun maddi imkânsızlıkları nedeniyle materyal bulamıyorum (Öğretmen 24)

Araştırmaya katılan öğretmenlerin bazıları (5':%16,7) materyal bulmada güçlük çekmediklerini belirtmişlerdir. Bu durumun nedeni olarak uzun süre özel eğitim alanında çalıştıkları, dolayısıyla materyalleri biriktirdikleri ya da materyalleri kendilerinin aldıklarını belirtmişlerdir. Aşağıda bu durumu yansıtan öğretmen görüşlerinden kesitler sunulmaktadır.

'Kavram öğretimiyle ilgili materyallerim var, kendim aldım (Öğretmen 9)

'Sınıf içi kavram etkinlikleriyle ilgili materyali kendim yapıyorum' (Öğretmen 13)

4.9. Öz Bakım Becerileri Açısından Materyal Yeterliliği

Görüşülen öğretmenlerin neredeyse tamamı (27: %93,4) öz bakım becerileri açısından yeterli materyale sahip olmadıklarını belirtmişlerdir. Bu durumun nedenleri arasında ödenek yetersizliği, maddi imkânsızlıklar, okulda materyal azlığı, okulda imkânların kısıtlı olması olarak gösterilmişlerdir. Aşağıda bu durumu yansıtan öğretmen görüşlerinden kesitler sunulmaktadır.

'Ödenek gelmiyor'(Öğretmen 24)

'yetersiz' (Öğretmen 30)

'Okulda materyal az, bizde alamıyoruz'(Öğretmen 16)

'Okulda özbakım eğitiminde kullanılacak materyal kısıtlı, okulda bunun için yeterli imkan yok'(Öğretmen 12)

Araştırmaya katılan öğretmenlerin geri kalanı (3: %9,9) materyal konusunda kurumsal olarak destek aldıklarını belirtmişlerdir. Bu durumun nedenleri arasında desteklendiklerini düşünmeleri ve yeterli olarak göstermişlerdir. Aşağıda bu durumu yansıtan öğretmen görüşlerinden kesitler sunulmaktadır.

'Desteklendiğimizi düşünüyorum' (Öğretmen 8)

'Yeterli materyale sahibiz' (Öğretmen 10)

4.10. Kişisel Bakım Becerileri Açısından Materyal Yeterliliği

Araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük çoğunluğu (25: %83,3) kazandırılacak kişisel bakım becerileri açısından yeterli materyal olduğunu belirtmişlerdir. Bu durumun nedeni olarak kişisel bakım materyallerinin bulunmasının kolay olması ve bu materyallerin ucuz olması olarak göstermişlerdir. Aşağıda bu durumu yansıtan öğretmen görüşlerinden kesitler sunulmaktadır.

'Kişisel materyalleri öğrenciler kendileri evlerinden getiriyor (Öğretmen 5)

'Okulun maddi imkânsızlıkları nedeniyle materyal bulamıyorum (Öğretmen 24)

Araştırmaya katılan öğretmenlerin bazıları (5':%16,7) kişisel bakım materyallerini bulmada güçlük çektiklerini belirtmişlerdir. Bu durumun nedeni olarak okuldaki imkânlarının yetersizliği ve ödenek azlığı olarak göstermişlerdir. Aşağıda bu durumu yansıtan öğretmen görüşlerinden kesitler sunulmaktadır.

'Kavram öğretimiyle ilgili materyallerim var, kendim aldım (Öğretmen 9)

'Sınıf içi kavram etkinlikleriyle ilgili materyali kendim yapıyorum' (Öğretmen 13)

4.11. Ev İçi Beceriler Açısından Materyal Yeterliliği

Görüşülen öğretmenlerin büyük çoğunluğu (29: %96,7) kazandırılacak ev içi becerileri açısından materyallerin yetersiz olduğunu belirtmişlerdir. Bu durumun nedeni olarak okullardaki materyal yetersizliği, ev içi becerileri öğretiminde kullanılacak materyal azlığı, okul imkânlarının sınırlı olması olarak göstermişlerdir. Aşağıda bu durumu yansıtan öğretmen görüşlerinden kesitler sunulmaktadır.

'Ev içi becerileri öğretecek materyalleri okulda bulamıyorum' (Öğretmen 5)

'Okulun maddi imkânsızlıkları nedeniyle materyal bulamıyorum (Öğretmen 24)

Görüşme yapılan öğretmenlerden sadece bir tanesi (1':%96,7) materyal bulmada güçlük çekmediğini belirtmiştir. Bu durumun nedeni olarak ev içi becerileriyle ilgili ailelerle görüşüp sınıfa materyal aldırması olduğunu belirtmiştir. Aşağıda bu durumu yansıtan öğretmen görüşlerinden kesitler sunulmaktadır.

'Veli toplantısında ev içi becerisiyle ilgili materyal aldurdım (Öğretmen 9)

4.12. Mesleki Beceriler Açısından Materyal Yeterliliği

Görüşülen öğretmenlerin neredeyse tamamı (27: %93,4) mesleki beceriler açısından materyallerin yeterli olmadığını belirtmişlerdir. Bu durumun nedenleri arasında öğrencilerin düzeylerine uygun materyal bulamamaları, ödenek yetersizliği, maddi imkânsızlıklar, okulda materyal azlığı, okulda imkânların kısıtlı olması, okul aile birliğinin ve yöneticilerin ödenek almada sıkıntı yaşamaları olarak gösterilmişlerdir. Aşağıda bu durumu yansıtan öğretmen görüşlerinden kesitler sunulmaktadır.

'Okul aile birliği ve yöneticiler bu konuda sıkıntılı' (Öğretmen 30)

'Ödenek gelmiyor'(Öğretmen 10)

'Öğrenci düzeylerine uygun materyal yok' (Öğretmen 5)

Araştırmaya katılan öğretmenlerin geri kalanı (3: %9,9) mesleki beceriler açısından materyallerin yeterli olmadığını belirtmişlerdir. Bu durumun nedenleri arasında her zaman olmasa da mesleki beceriler açısından materyal ihtiyaçlarının karşılanması ve yeterli materyallerinin olması olarak göstermişlerdir. Aşağıda bu durumu yansıtan öğretmen görüşlerinden kesitler sunulmaktadır.

'Yeterli' (Öğretmen 2)

'Her zaman olmasa da okul yönetimi bu konuda materyal sağlıyor' (Öğretmen 22)

BÖLÜM V

TARTIŞMA

Bu bölümde öğretmen yapılan görüşmeler sonucunda elde edile bulgular tartışılıp yorumlanmıştır. Tartışma ve yorumlar bulgular kısmındaki sıraya uygun olarak ele alınmıştır.

Araştırmada, orta ve ağır düzey zihin engelli öğrencilerin beceri kazandırılmasında kullanılan materyallerin öğretmen ve yönetici görüşleri betimlenmeye çalışılmıştır.

Araştırma sonuçları orta ve ağır düzeyde zihin engelli öğrencilerin beceri kazandırılmasında materyallerin yeterli düzeyde kullanılmadığı ve eğitim verilen okul ve sınıflarda yeterli materyal olmadığını göstermiştir.

Bu araştırma küçük bir çalışma grubuyla yürütüldüğü için sonuçlarını geniş bir evrene genellemek doğru olmayabilir.

5.1. Materyal Bulmada Güçlük

Araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük çoğunluğu (25: %83,3) ders işlerken materyal bulmada güçlük çektiklerini belirtmişlerdir. Bu durumun nedeni olarak okullardaki materyal yetersizliği, beceri öğretiminde kullanılacak materyal azlığı ve öğrencilerin düzeylerine uygun materyallerin azlığını göstermişlerdir ayrıca öğretmenlerin bazıları (5:%16,7) materyal bulmada güçlük çekmediklerini belirtmişlerdir. Bu durumun nedeni olarak uzun süre özel eğitim alanında çalıştıkları, dolayısıyla materyalleri biriktirdikleri ya da materyalleri kendilerinin aldıklarını belirtmişlerdir. Materyalle desteklenen eğitimde en önemli özellik, öğretimi daha ilgi çekici ve sürükleyici hale getirmesi, verimli ve ekonomik kılmasıdır (Ergin, 1995; Özdemir, 2000; Semerci, 2006). Bu bağlamda Özellikle öğrencilerin bilişsel durumları ve beceri öğretiminin uzun zaman aldığı bilindiği halde, orta ve ağır düzeyde zihin engelli öğrencilerin beceri eğitiminde yeterli materyal bulunmaması, öğretimin daha verimli, ilgi çekici, sürükleyici hale getirilememesine neden olmaktadır.

5.2. Materyal Tasarlama

Görüşülen öğretmenlerin üçte ikisi (20: %66,6) materyal tasarladıklarını belirtmişlerdir. Bu durumun nedenleri arasında ise işlenecek ders için yeterli materyal olmadığı, okullarında yeterli materyal olmaması olarak göstermişlerdir. Ayrıca öğretmenlerin üçte biri (10: %33,3) beceri öğretiminde materyal tasarlamadıklarını belirtmişlerdir. Bu durumun nedenleri arasında kısıtlı zaman, derslerde işlenecek konuya uygun materyal sağlamanın okulun sorumluluğunda olduğu düşüncesi olarak göstermişlerdir. Öğrenme, insanın duyu organları aracılığıyla aldığı uyarıcıları algılaması, yorumlaması ve anlamlandırması olarak düşünülürse; öğrenme ortamı ve öğretme etkinliği ne kadar çok duyu organına hitap ederse, öğrenme olayı da o kadar iyi ve kalıcı izli olmakta, unutmada geç gerçekleşmektedir (Semerci, 2006). Eğitimde materyal kullanımı ile öğrenciye çok zengin, renkli, görsel ve işitsel mesajlar içeren bir öğretim ortamı sunulabilir. (Başboğaoğlu, 2009; Çelik, 2007; Demirel, Seferoğlu, ve Yağcı, 2004). Bu anlamda düşünüldüğünde, özel eğitimde, öğrencilere beceri eğitimi verilirken öğretmenlerin materyal tasarlarırken renkli, görsel ve işitsel mesajlar içeren materyaller tasarlamaları gerekmektedir. Ayrıca öğretmenler materyal tasarlamaya yönlendirilmeli, gerekli hizmet içi eğitim programlarından geçirilmelidir. Bu durum verilecek olan beceri eğitiminin daha kalıcı izli olmasını, ve öğrencilerin algılama, yorumlama ve anlamlandırma becerilerini olumlu etkileyecektir.

5.3. Materyal Konusunda Kurumsal Olarak Destek

Görüşülen öğretmenlerin neredeyse tamamı (27: %93,4) materyal konusunda kurumsal olarak destek almadıklarını ya da desteklenmediklerini belirtmişlerdir. Bu durumun nedenleri arasında ödenek yetersizliği, maddi imkânsızlıklar, okulda materyal azlığı, okulda imkânların kısıtlı olması, okul aile birliğinin ve yöneticilerin ödenek almada sıkıntı yaşamaları olarak gösterilmişlerdir. Ayrıca öğretmenlerin geri kalanı (3: %9,9) materyal konusunda kurumsal olarak destek aldıklarını belirtmişlerdir. Bu durumun nedenleri arasında eğitim faaliyetlerinin geliştirilmesi gerektiğini düşünmeleri olarak göstermişlerdir. Kurumsal olarak materyal kullanımının desteklenmesi ve konulara göre materyal desteğinin sağlanması Milli Eğitim Bakanlığı, okul ve okul aile birliğinin asli görevleri arasındadır. Eğitim araç-gereçleri ve ders kitapları eğitim ortamının öğretime etkinlik kazandıran unsurlarıdır (Bilgen, 1994). Ornstein ve Lasley (2000)

eğitim materyallerinin planlı şekilde kullanılması gerektiğini de ifade etmişlerdir. Bu neden ötürü materyallerin kullanımı, sağlanması, ve planlı şekilde okullara gönderilerek yine planlı şekilde işlenmesi gerekmektedir. Araştırmada öğretmenlerin kuramsal olarak destek almadıkları düşünöldüğünde, bu durum eğitim öğretimi olumsuz etkilemektedir.

5.4. Beceri Eğitiminde Materyal Kullanımı Düzeyi

Görüşölen öğretmenlerin neredeyse tamamı (27: %93,4) beceri eğitiminde materyal kullanımı düzeyinin yetersiz olduğunu belirtmiştir. Bu durumun nedenleri arasında okulda materyal azlığı, kısıtlı imkânlar olarak belirtmişlerdir. Araştırmanın bir diğer bulgusu ise öğretmenlerin bir kısmı ise (2: %6,6) beceri eğitiminde materyal kullanımının yeterli olduğunu belirtmişlerdir. Bu durumun nedeni olarak, kendi materyallerini kendilerinin yapması olarak göstermişlerdir.

5.5. Materyal Kullanarak Yapılan Eğitimde Bilgilerin Kalıcılığı

Görüşölen öğretmenlerin tamamı (30: %100) materyal kullanarak yapılan eğitimde bilgilerin kalıcı olduğunu belirtmişlerdir. Bu durumun nedeni olarak, eğitimin birden fazla duyu organına hitap edilerek yapılmasının eğitimi olumlu etkilemesi, öğrencilerin bilgiyi daha çabuk kavraması, ders işlenirken öğretmene ve öğrenciye katkı sağlaması, eğitim faaliyetlerini çeşitlendirmesi olarak göstermişlerdir. Geniş yelpazede düşünöldüğünde, özel eğitimde materyal kullanımı beceri eğitimin daha kalıcı olmasını, bu materyaller zihin engelli öğrencilerin değişik duyu organlarını etkilemekte, dahası, bazıları tek bir duyu organımızı etkilerken bazıları birden çok duyu organımıza etki etmektedir (Demirel, Seferoğlu ve Yağcı, 2004). Eğitimde materyal kullanımının önemini artıran, öğrenme ile duyu organları arasındaki doğrusal ilişkidir. Öğretim materyalleri çoklu öğrenme ortamı sağlar. Öğrenmelerimizin % 83'ü görme, % 11'i işitme, % 3,5'i koklama, % 1,5'i dokunma ve % 1'i tatma duyularıyla gerçekteşir. Ayrıca insanla, okuduklarının % 10'unu, işittiklerinin % 20'sini, gördüklerinin % 30'unu, hem görüp hem işittiklerinin %50'sini, söylediklerinin % 70'ini ve kendi yapıp söylediklerinin % 90'ını hatırlamaktadırlar. Bu yüzden orta ve ağır düzeyde zihin engelli bireylerin eğitiminde tüm duyu organlarına hitap eden materyallerin seçimi önemlidir.

5.6. Kullanılan Materyallerin Öğrencilerin Akademik Beceri Düzeylerine

Uygunluğu

Görüşülen öğretmenlerin büyük çoğunluğu (26: %86,6) beceri eğitiminde kullanılan materyallerin öğrencilerin akademik beceri düzeylerine uygun olmadığını belirtmişlerdir. Bu durumun nedenleri arasında materyallerin öğrenci düzeylerine uygun olmaması nedeniyle uyarlamalar yapmaları olarak göstermişlerdir. Ayrıca, öğretmenlerden geri kalanı (4: %13,2) beceri eğitiminde kullanılan materyallerin öğrencilerin akademik beceri düzeylerine uygun olduğunu belirtmişlerdir. Bu durumun nedeni olarak materyalleri kendilerinin seçmesi ya da kendi materyallerini yapmaları olarak göstermişlerdir. Eğitimde kullanılacak materyaller, öğrencilerin özelliklerine uygun olmalıdır. Ayrıca kolaylıkla elde edilebilir ve kullanılabilir olması gereklidir (Kurtde, 2008; Senemoğlu, 2001). Farklı gelişimsel özelliklere sahip öğrencilerin bulunduğu sınıf ortamında öğrencilerin öğrenmelerinin gerçekleşebilmesi için bireysel farklılıkları doğrultusunda hazırlanmış olan ders araç gereçleri ve materyaller sağlanmalıdır. Bireysel farklılıklar doğrultusunda hazırlanmış olan ders araç gereçleri ve materyaller eğitim uygulamalarında öğrencilere yeni olanaklar sağlayarak eğitim ortamının zenginleşmesine yol açmaktadır. Aynı şekilde Dunn ve Dunn (2002) öğretim materyallerinin öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarını karşılamada yardımcı olduklarını vurgulamaktadırlar.

5.7. Materyal Kullanımı ile İlgili Mevzuat Hükümlerinin Geliştirilmesi

Görüşülen öğretmenlerin çoğu (30: %100) materyal kullanımı ile ilgili mevzuat hükümlerinin geliştirilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Bu durumun nedeni olarak okullara yeterli maddi kaynak, ödenek ayrılması gerektiği, yönetmelik hükümlerinde özel eğitim sınıflarında bulunan veya bulunabilecek materyallerin belirli bir standarda oturtulması, her özel eğitim sınıfında öğrencilerin engel türüne göre materyal bulunması gibi maddelerin yönetmelikte olması gerektiği olarak göstermişlerdir. Ayrıca özel eğitim mevzuatında özellikle açılacak olan rehabilitasyon merkezleri için sınıf sayısı, büyüklüğü vb bilgiler içerirken, bulundurulması gereken materyaller hakkında kanun bulunmamaktadır. Bu durum mevzuatta boşluklara neden olmakta, özel eğitimde materyal kullanımını olumsuz olarak etkilemektedir.

5.8. Kazandırılacak Kavramlar Açısından Materyal Yeterliliği

Kavramlar soyut ve somut olarak sınıflanabilir. Sebzeler, kuşlar, otomobiller, sayılar, kediler somut kavram örnekleri olup gözlenebilirler. Somut kavramlar doğrudan gözlenerek öğrenilebilir. Örneğin; iki-üç yaşındaki çocuklar kedi kavramını; ana-babaların dört ayaklı küçük hayvanı kedi olarak belirlemesi ve çocukların uygun tepkilerini pekiştirmeleri buna karşılık kedi dışındaki hayvanları da kedi değil (köpek) olduğunu belirlemesi ve yani uygun olmayan tepkilerini de düzeltmeleriyle, öğrenirler (Gange, 1970; Wehmann ve diğ., 1981). Nesnelere, olayları yada insanları bir sınıfa koyabilme ve bu sınıfa bir bütün olarak tepkide bulunabilme durumu “kavram öğrenme” olarak betimlenmektedir. Ancak öğrenci düzenli ve anlaşılabilir bir çevrede öğrendiği kavramları kendi çevresine aktarır. Eğitim programlarında kavram öğrenmenin oldukça önemli bir yeri vardır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük çoğunluğu (25: %83,3) kazandırılacak kavramlara göre materyallerin yetersiz olduğunu belirtmişlerdir. Bu durumun nedeni olarak okullardaki materyal yetersizliği, kavram öğretiminde kullanılacak materyal azlığı, okul imkânlarının sınırlı olması olarak göstermişlerdir. Ayrıca, araştırmaya katılan öğretmenlerin bazıları (5: %16,7) materyal bulmada güçlük çekmediklerini belirtmişlerdir. Bu durumun nedeni olarak uzun süre özel eğitim alanında çalıştıkları, dolayısıyla materyalleri biriktirdikleri ya da materyalleri kendilerinin aldıklarını belirtmişlerdir. Bu nedenden ötürü öğrencilerin kendilerine uygun çevrede eğitim almadıkları durumda, yada yeterli materyal olmadığında öğretilmeye çalışılan kavramları öğrenmeleri zorlaşmaktadır.

5.9. Öz Bakım ve Kişisel Bakım Becerileri Açısından Materyal Yeterliliği

Öz bakım, olumlu sağlık davranışlarının ve kontrolün gelişmesinde, bireylerin kapasitelerinin artırılmasında ve yaşam kalitesinin yükseltilmesinde önem taşır. Orta ve ağır düzeyde zihin engelli çocuklar uyku, beslenme, boşaltım, ağız hijyeni, hareket etme, giyinme, soyunma gibi birçok öz bakım davranışında sorun yaşamaktadırlar. Bu sorunlar çocuğun ve ailenin yeterliliğine göre değişik derecelerde ağır ya da hafif düzeyde olabilir. Gelişimsel olarak küçük çocuklar ve özürülüler öz bakımlarını gerçekleştirmek, sağlıklarını geliştirmek ve korumak için çevre düzenlemelerini yapmada yeterli değildirler. Ancak desteklendikleri ölçüde kapasiteleri doğrultusunda öz bakım davranışlarını yapabilirler. Onunla birebir

ilgilenen kişi anne ya da bakıcıdır. Bunun için okullarda öğretmenlerin çocuk ve ailesine danışmanlık yapmaları, bu bireylerin gereksinimlerinin sürekli farkında olarak özürü bireylerin öz bakım sorumluluğunun kazandırılması ve kapasitelerinin yükseltilmesi konusunda duyarlı olmaları gereklidir (Trier ve Thomas, 1998). Görüşülen öğretmenlerin neredeyse tamamı (27: %93,4) öz bakım becerileri açısından yeterli materyale sahip olmadıklarını belirtmişlerdir. Bu durumun nedenleri arasında ödenek yetersizliği, maddi imkânsızlıklar, okulda materyal azlığı, okulda imkânların kısıtlı olması olarak gösterilmişlerdir. Buna ek olarak, araştırmaya katılan öğretmenlerin geri kalanı (3: %9,9) materyal konusunda kurumsal olarak destek aldıklarını belirtmişlerdir. Bu durumun nedenleri arasında desteklendiklerini düşünmeleri ve yeterli olarak göstermişlerdir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük çoğunluğu (25: %83,3) kazandırılacak kişisel bakım becerileri açısından yeterli materyal olduğunu belirtmişlerdir. Bu durumun nedeni olarak kişisel bakım materyallerinin bulunmasının kolay olması ve bu materyallerin ucuz olması olarak göstermişlerdir. Buna ek olarak, öğretmenlerin bazıları (5: %16,7) kişisel bakım materyallerini bulmada güçlük çektiklerini belirtmişlerdir. Bu durumun nedeni olarak okuldaki imkânlarının yetersizliği ve ödenek azlığı olarak göstermişlerdir. Bu anlamda düşünüldüğünde, öz bakım becerilerinin yeterli düzeyde verilmediği, eksik materyaller nedeni ile çocukların verilen bilgileri somutlaştıramadığı ve uygulama fırsatı yakalayamadıkları düşünülebilir.

5.10. Ev İçi Beceriler Açısından Materyal Yeterliliği

Normal bir çocuğun yaşamında erken başlayan ev içi becerilerinin gelişimi ebeveynlerde bağımsızlığın başlangıcını gösterir. Bu nedenle, çocuğun özrü ve özelliklerine uygun becerilerinin seçilerek çok küçük yaşlardan itibaren öğretilmesine çalışılmalıdır. Ev içi becerilerinin öğretilmesinde esas amaç; çocuğun bazı temel becerileri kazanabilmesidir. Bu becerileri kazanmış çocuk çevreden bağımsız olarak hareket edebilecek ve öz güvenini kazanmış olacaktır. Çocuğun kendi davranışlarını kontrol edebilmeyi öğrenmesi oldukça önemlidir. Çocuk, isteklerini yerine getirebilmek için her zaman başkalarına bağımlı olamayacağını ve kendisinin de sorumluluk alarak yapması gereken işler olduğunu öğrenmelidir. Araştırmada Görüşülen öğretmenlerin büyük çoğunluğu (29: %96,7) kazandırılacak ev içi becerileri açısından materyallerin yetersiz olduğunu belirtmişlerdir. Bu durumun nedeni olarak okullardaki materyal

yetersizliği, ev içi becerileri ğretiminde kullanılabilir materyal azlığı, okul imkânlarının sınırlı olması olarak göstermişlerdir. Görüşme yapılan öğretmenlerden sadece bir tanesi (17: %96,7) materyal bulmada güçlük çekmediğini belirtmiştir. Bu durumun nedeni olarak ev içi becerileriyle ilgili ailelerle görüşüp sınıfa materyal aldırması olduğunu belirtmiştir. Bu nedenle, öğrencilerin yeterli ev içi becerilerini geliştirici materyale sahip olmadıkları, bu durum ev içi becerilerin ğretiminde öğretmenlerin güçlük yaşadıklarını ortaya çıkarmaktadır.

5.11. Mesleki Beceriler Açısından Materyal Yeterliliği

Mesleki Rehberlik; bireyin kendi yeterlilik alanlarını ve yapabilirliklerini belirleyerek ve gözleyerek toplumda etkin ve üretken bireyler olabilmesini sağlamak amacıyla kendine uygun meslekleri tanıma ve yöneltmeyi içeren hizmetlerdir. Rehberlik hizmetlerine ilişkin bu alanlar yaygın biçimde kullanılmakla birlikte, program içerisinde hazırlanan kazanımların birden çok alana uygun olması nedeniyle sınıflamalar yeterlik alanlarına göre yapılmıştır. Yeterlik alanı; birbiriyle ilişkili, beceri, kavram ve değerlerin bir bütün olarak görülebildiği yapıdır. Bu yüzden sınıf içerisinde bulunacak materyaller öğrencilerin beceri kavram ve yeterlilik alanlarına göre yapılmış, birbirleriyle ilişkili materyaller olmalıdır. Görüşülen ğretmenlerin neredeyse tamamı (27: %93,4) mesleki beceriler açısından materyallerin yeterli olmadığını belirtmişlerdir. Bu durumun nedenleri arasında öğrencilerin düzeylerine uygun materyal bulamamaları, ödenek yetersizliği, maddi imkânsızlıklar, okulda materyal azlığı, okulda imkânların kısıtlı olması, okul aile birliğinin ve yöneticilerin ödenek almada sıkıntı yaşamaları olarak gösterilmişlerdir. Bir diğer sonuç ise, öğretmenlerin geri kalanı (3: %9,9) mesleki beceriler açısından materyallerin yeterli olmadığını belirtmişlerdir. Bu durumun nedenleri arasında her zaman olmasa da mesleki beceriler açısından materyal ihtiyaçlarının karşılanması ve yeterli materyallerinin olması olarak göstermişlerdir. Bu durum araştırmacının mesleki becerilerin ğretiminde yeterli materyal bulunmadığı ve mesleki becerilerin yeterli düzeyde öğretilmediği sonucuna ulaştırmıştır.

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

6. 1. Sonuç

Bu araştırmada orta ve ağır düzey zihin engelli öğrencilerin beceri kazandırılmasında kullanılan materyallerle ilgili öğretmen ve yönetici görüşlerine yer verilmiştir.

Orta ve ağır düzeyde zihin engelli öğrencilerin eğitimlerinde kullanılan öğretim materyalleri, öğrenmeyi destekleme ve öğretimi kolaylaştırma özelliği ile eğitimin vazgeçilmez unsurudur. Sınıf içinde kullanılan öğretim materyallerinin, araç-gereçlerin orta ve ağır düzeyde zihin engelli öğrenciler tarafından ulaşılabilir olması öğrenmeyi kolaylaştırıcı ve sınıf etkinliklerine katılımı arttırıcı önemli bir etkidir. Wood'a (1998) göre ulaşılabilirlik yetersizliğe sahip öğrencilerin diğer öğrencilere sağlanan olanaklardan yararlanabilmeleri için fiziksel çevreye ait her türlü engelin ortadan kaldırılmasıdır.

Ayrıca, orta ve ağır düzeyde zihin engelle sahip öğrencilerin eğitim-öğretimlerini desteklemek amacıyla kullanılan öğretim materyallerini ders kitapları, öğretmen yapımı araçlar, modeller ve teknolojik araçlar şeklinde gruplanabilir (Kargın, 2006). Örneğin hem hafif derecede görme yetersizliğine ve öğrenme güçlüğüne sahip bir öğrencinin derslerde daha verimli öğrenebilmesi amacıyla bu öğrenci için kullanılan öğretim materyallerinin daha büyük puntolu ve konuları basitten zora doğru ele alması gerekmektedir.

Ek olarak, araştırmada aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir.

1. Öğretmelerin ders işlerken materyal bulmada güçlük çektiklerini, bu durumun nedeni olarak okullardaki materyal yetersizliği, beceri öğretiminde kullanılacak materyal azlığı ve öğrencilerin düzeylerine uygun materyallerin azlığı olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca öğretmenlerin materyal tasarladıklarını, bu durumun nedenleri arasında ise işlenecek ders için yeterli materyal olmadığına, okullarında yeterli materyal olmaması olduğu bulunmuştur.

2. Beceri öğretiminde materyal tasarlamadıklarını, bu durumun nedenleri arasında kısıtlı zaman, derslerde işlenecek konuya uygun materyal sağlamanın okulun sorumluluğunda olduğu düşüncesi olduğu bulunmuştur.
3. Öğretmenlerin materyal konusunda kurumsal olarak destek almadıklarını ya da desteklenmediklerini görülmüştür. Bu durumun nedenleri arasında ödenek yetersizliği, maddi imkânsızlıklar, okulda materyal azlığı, okulda imkânların kısıtlı olması, okul aile birliğinin ve yöneticilerin ödenek almada sıkıntı yaşamaları olduğu tespit edilmiştir.
4. Beceri eğitiminde materyal kullanımı düzeyinin yetersiz olduğunu bulunmuştur. Bu durumun nedenleri arasında okulda materyal azlığı, kısıtlı imkânlar olarak belirtmişlerdir.
5. Materyal kullanarak yapılan eğitimde bilgilerin kalıcı olduğunu, bu durumun nedeni olarak, eğitimin birden fazla duyu organına hitap edilerek yapılmasının eğitimi olumlu etkilemesi, öğrencilerin bilgiyi daha çabuk kavraması, ders işlenirken öğretmene ve öğrenciye olumlu yönde katkı sağlaması, eğitim faaliyetlerini çeşitlendirmesi olduğu tespit edilmiştir.
6. Beceri eğitiminde kullanılan materyallerin öğrencilerin akademik beceri düzeylerine uygun olmadığı bulunmuş, bu durumun nedenleri arasında materyallerin öğrencilerin bireysel farklılıklarından dolayı, düzeylerine uygun olmaması nedeniyle uyarlamalar yapmaları olduğu tespit edilmiştir.
7. Beceri eğitiminde kullanılan materyallerin öğrencilerin akademik beceri düzeylerine uygun olduğunu, bu durumun nedeni olarak materyallerin öğretmenler tarafından seçilmesi ya da öğretmenlerin kendi materyallerini yapmaları olduğu bulunmuştur.
8. Materyal kullanımı ile ilgili mevzuat hükümlerinin geliştirilmesi gerektiğini tespit edilmiş, bu durumun nedeni olarak okullara yeterli maddi kaynak, ödenek ayrılması gerektiği, yönetmelik hükümlerinde özel eğitim sınıflarında bulunan veya bulunabilecek materyallerin belirli bir standarda oturtulması,

her özel eğitim sınıfında öğrencilerin engel türüne göre materyal bulunması gibi maddelerin yönetmelikte olması gerektiği ortaya çıkmıştır.

9. Kazandırılacak kavramlara göre materyallerin yetersiz olduğunu bulunmuş, bu durumun nedenleri olarak okullardaki materyal yetersizliği, kavram öğretiminde kullanılacak materyal azlığı, okul imkânlarının sınırlı olması olduğu ortaya çıkarılmıştır.
10. Kazandırılacak kişisel bakım becerileri açısından yeterli materyalleri olduğu tespit edilmiştir. Bu durumun nedeni olarak kişisel bakım materyallerinin bulunmasının kolay olması ve bu materyallerin ucuz olması olduğu ortaya çıkarılmıştır.
11. Kazandırılacak ev içi becerileri açısından materyallerin yetersiz olduğunu, bu durumun nedeni olarak okullardaki materyal yetersizliği, ev içi becerileri öğretiminde kullanılacak materyal azlığı, okul imkânlarının sınırlı olması olduğu tespit edilmiştir.
12. Mesleki beceriler açısından materyallerin yeterli olmadığını belirtmişlerdir. Bu durumun nedenleri arasında öğrencilerin düzeylerine uygun materyal bulamamaları, ödenek yetersizliği, maddi imkânsızlıklar, okulda materyal azlığı, okulda imkânların kısıtlı olması, okul aile birliğinin ve yöneticilerin ödenek almada sıkıntı yaşamaları olduğu tespit edilmiştir.

6. 2. Öneriler

Araştırma sonunda elde edilen bulgularla ilgili öneriler aşağıda verilmiştir.

1. Özel eğitim hizmeti veren okullardaki materyal yetersizliğinin giderilmesi ve sağlanacak olan materyallerin öğrencilerin düzeylerine uygun hale getirilmeli,
2. Özel eğitim hizmeti veren öğretmenlerin materyal tasarımı ile ilgili hizmet içi eğitim programlarına katılmaları sağlanmalı,
3. Beceri öğretimiyle ilgili materyallerin çoğaltılarak, özel eğitim hizmeti veren kurumlardaki ders müfredatına uygun halde okullarda bulundurulmalı,

4. Öğretmenlere materyal konusunda kurumsal olarak destek verilmesi, özellikle özel eğitim okullarında öğretmenlerin materyal tasarımı ve yapımı için kullanabilecekleri bir bütçenin okul aile birliği ya da ilgili kurumlar tarafından sağlanmalı
5. Birden fazla duyu organına hitap eden materyaller çoğaltılmalı,
6. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından beceri eğitiminde kullanılan materyallerin öğrencilerin akademik beceri düzeylerine uygun hale getirilmesi için, öğretmen görüşlerinin alınarak, Fatih Projesi gibi bir projeye benzer şekilde program vb materyallerin tasarlanarak, özel eğitim okullarına gönderilmeli,
7. Materyal kullanımı ile ilgili mevzuat hükümleri geliştirilmeli, özel eğitim alanında hizmet veren okullara materyal alımı vb işlerde yasal dayanak sağlanmalı,
8. Özel eğitim okullarında ev içi becerileri açısından materyallerin sağlanarak, öğrencilerin en az kısıtlayıcı ortamda eğitim almaları sağlanmalı,
9. Zihin engelli öğrencilere mesleki beceriler kazanabilecekleri atölye vb olanaklar sağlanarak öğrencilerin bağımsız yaşam ve uyum becerilerini geliştirebilecekleri ortamlar sağlanmalıdır.

KAYNAKLAR

- Acarlar, F., Aydın, A., Tekinarslan, İ.Ç., Eratay, E., Fazlıoğlu, Y., İnal, S., Kargın, T., Sarı, H., Sümer, A., Şahin, S., ve Uyaroğlu, B. Baykoç, N. (Ed). (2010). *Öğretmenlik Programları için Özel Eğitim*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Akçamete, G. (2010). *Özel Eğitim Okullarında Özel Gereksinimi olan öğrenciler ve Özel Eğitim* (3. Baskı). Ankara: Kök Yayıncılık.
- Ataman, A. (2003). *Özel Gereksinimli Çocuklar ve Özel Eğitime Giriş*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Avcıoğlu, H., Batu, S., Cavkaytar, A., Diken H. İ., Gürsel, O., Kargın, T., Maviş, İ., Özen, A., Özdemir, S., Özmen, R. G., Sak, U., Sarı, H. ve Diken, H. İ (Ed.) (2010). *Özel Eğitime Gereksinimi Olan Öğrenciler ve Özel Eğitim*. Ankara: Pegem Akademi
- Başboğaoğlu, U. (2009). *Öğretim sürecinde kullanılan araçlar ve görsel-işitsel araçlar*.
- Bilgen, H. N. (1994). *Çağdaş ve demokratik eğitim*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Boster, F. J., Meyer, G. S., Roberto, A. J., & Inge, C. C. (2002). *A report on the effect of the unitedstreaming application on educational performance*, Retrieved September 25, 2011, from <http://www.ncrel.org/sdrs/areas/issuesmethods/technlgy/te800.htm#researchresult>.
- Cavkaytar, A., ve Diken, İ. H. (2005). *Özel Eğitime Giriş* (1. Baskı). Ankara: Kök Yayıncılık
- Cnets, (2006). *Technology foundation standards for students*, Retrieved September 25, 2011, from http://cnets.iste.org/students/s_stands.html
- Çelik, L. (2007). *Öğretim materyallerinin hazırlanması ve materyal seçimi*. (Ö. Demirel & E. Altun, Eds.), *Öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı içinde* (-). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Çilenti, K. (1995). *Eğitim teknolojisi ve öğretim*. Ankara: Yargıcı Matbaası.
- Dale, E. (1969). *Audiovisual methods in teaching*. New York: Dryden Press.
- Demirel, Ö., Seferoğlu, S. S., & Yağcı, E. (2004). *Öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme* (4. Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Dursun, F. (2006). *Öğretim sürecinde araç kullanımı*. İlköğretmen Dergisi, 1, 8-9.
- Ergin, A. (1995). *Öğretim teknolojisi*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Eripek, S. (2005). *Zeka Geriliği*. Ankara: Kök Yayıncılık.

- Güzel-Özmen, R. (2003). Kaynaştırma Ortamında Öğretimsel Düzenlemeler. (Editör: A. Ataman), *Özel Gereksinimli Çocuklar ve Özel Eğitime Giriş*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, 51-83.
- Hersh C. W., Meng-Fen L., & Georgette M. M. (2003). *A meta-analysis of the effectiveness of teaching and learning with technology on student outcomes*, Retrieved September 25 2011, <http://www.ncrel.org/tech/effects2/abstract.htm>
- Kaptan, F. (1999). *Fen bilgisi öğretimi*. İstanbul: MEB Basımevi.
- Karaçalı, A. (2006). Sınıf Yönetimini Etkileyen Fiziksel Değişkenlerin Değerlendirilmesi. *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi*, 7(1), 145-155.
- Karaçalı, A. (2006). Sınıf Yönetimini Etkileyen Fiziksel Değişkenlerin Değerlendirilmesi. *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(1), 145-155.
- Karasar, N. (2004). *Bilimsel Araştırma Yöntemi* (13. Baskı.). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karasar, N.(1994). *Bilimsel Araştırma Yöntemi* (6.Basım). Ankara:3A Araştırma Eğitim Danışmanlık Ltd.
- Kargın, T. (2010). Öğretimin uyarlanması. B. Sucuoğlu, & T. Kargın, (Ed.), *İlköğretim'de kaynaştırma uygulamaları içinde (-)*. Ankara: Kök Yayınları.
- Kırcaali İftar, G. ve Batu, S. (2005) *Kaynaştırma*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Kırcaali-iftar, G., Tekin-İftar, Elif, Kaner, S.ve Bülbin, Sucuoğlu (Ed.) (2010). *Zihin Engelliler ve Eğitimleri* (3. Baskı). Ankara: Kök Yayıncılık
- Kurtdede, F. N. (2008). *İlköğretimde araç gereç kullanımına ilişkin öğretmen görüşleri*. Kuramsal Eğitimbilim, 1(1), 48-61.
- Ludlow, B. L. (2001). *Technology and teacher education in special education: Disaster or deliverance? Teacher Education and Special Education*, 24(2), 143-163.
- Martin, S. S. (2006). *Special education, technology, and teacher education*. ForeSITE, 1(1). site.ace.org/pubs/foresite/SpecialEducation.pdf
- MEB. (2006), *Özel Eğitim Hizmetleri Tanıtım Kitabı*, Milli Eğitim Basımevi, Ankara.
- MEB. (2006). *Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği*, 31.06.2006 Tarih ve 26184 Sayılı Resmi Gazete.
- MEB. (Milli Eğitim Bakanlığı)(2006). *Milli Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi*. 2005/2006, 1-160
- MEB. (Milli Eğitim Bakanlığı)(2006). *Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği*.
- Ornstein, A. C., & Lasley, T. J. (2000). *Strategies for effective teaching (3rd ed.)*. New York: McGraw Hill.
- Ö. Demirel & E. Altun, (Ed.), *Öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı içinde (-)*. Ankara: Pegem Akademi.
- Özdemir, S. M. (2000). *Müfredat laboratuvar okullarında görev yapan öğretmenlerin eğitim araç gereçlerini etkili kullanma durumlarına ve hizmet içi eğitim ihtiyaçlarına yönelik bir araştırma*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi

Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Rogers, J. V. (1978). *Media competence of teachers, a review of measurement research. Educational Technology*, 18(10), 16-22.
- Rotter, K. (2006). Creating instructional materials for all pupils: Try COLA. *Intervention in School And Clinic*, 41(5), 273-282.
- Sarı, H. (2003). *Özel Eğitime Muhtaç Öğrencilerin Eğitimleriyle İlgili Çağdaş Öneriler*. (2. Baskı). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Sarı, H. (2005) Selçuk Üniversitesinde Öğretim Gören Bedensel Engelli ve Görme Engelli Öğrencilerin Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözümüne Yönelik Çağdaş Öneriler. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 13, 335-355
- Sarı, H. (2005). Ağır ve Çok Engelli Öğrencilerin Etkili Kaynaştırılması İçin Stratejiler, (Editör: A. Ataman) , *Özel Gereksinimli Çocuklar ve Özel Eğitime Giriş*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Sarı, H. (2008). Çoklu Yetersizliği Olan Öğrenciler. (Editör: Diken, İ. H.) *Özel Eğitime Gereksinimi Olan Öğrenciler ve Özel Eğitim*, Ankara: Pegem Akademi.
- Semerci, A. (2006). *İlköğretim birinci kademedeki görev yapan sınıf öğretmenlerinin, etkili materyal kullanma yeterlilikleri üzerine öğretmen ve yönetici görüşleri (Antalya örneği)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Senemoğlu, N. (2001). *Gelişim, öğrenme ve öğretim*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Şahin, M. (2000). *Sınıf öğretmenlerinin öğretim sürecinde eğitim teknolojisi ve uygulamalarına ilişkin etkinlikleri yerine getirirken karşılaştıkları problemler*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- Tatar, M. (2004). *Etkili öğretmen. Yüzyüncü Yıl Üniversitesi, Elektronik Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(2), 1-12.
- Thomas, A. F., & Rebecca, A. C. (1994). *Adopting textbooks and other instructional materials. Remedial and Special Education*, 5(6), 333-347.
- Tor, H., & Erden, O. (2004). *İlköğretim öğrencilerinin bilgi teknolojilerinden yararlanma düzeyleri üzerine bir araştırma*. The Turkish Online Journal of Educational Technology (TOJET), 3(1), 120-130.
- Wilkinson, G. L. (1980). *Media in instruction: 60 years of research*. Washington, DC: Association for Educational Communications and Technology.
- Yalın, İ. H. (1997). *Hizmet içi eğitim var olan ya da ileride çözülmesi gereken bir problemi çözmek için yapılır*. Milli Eğitim Dergisi, 133, 29-30.
- Yanpar, T. (2005). *Öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yüksek Öğretim Kurulu (2007). *Zihin engelliler öğretmenliği lisans programı*. 25 Eylül 2011,

http://www.yok.gov.tr/component/option,com_docman/task,cat_view/gid,134/Itemid,215/

EKLER

Ek 1: İş Uygulama Okullarında Çalışan Öğretmen ve Yöneticilere Yönelik Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

Ek 1: İş Uygulama ve Özel Eğitim Uygulama Okulların Çalışan Öğretmen ve Yöneticilere Yönelik Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

İŞ UYGULAMA OKULLARINDA ÇALIŞAN ÖĞRETMEN VE YÖNETİCİLERE YÖNELİK YARI YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU

Yaşınız:

Kaç Yıldır Özel Eğitim Alanında Çalışıyorsunuz:

Sıra No	Sorular	Evet	Hayır
1	Dersinizi işlerken materyal bulmada güçlük çekiyor musunuz?		
Neden	Evet:		
	Hayır:		
2	Kendiniz materyal tasarladınız mı ?		
Neden	Evet:		
	Hayır:		
3	Materyal konusunda kurumsal olarak destekliyor musunuz ?		
Neden	Evet:		
	Hayır:		
4	Beceri eğitiminde materyal kullanımı istediğiniz düzeyde mi ?		
Neden	Evet:		
	Hayır:		
5	Materyal kullanarak yapılan eğitimde bilgilerin kalıcılığı daha yüksek mi ?		
Neden	Evet:		
	Hayır:		
6	Kullandığınız materyaller öğrencilerin akademik beceri düzeylerine uygun mu?		
Neden	Evet:		
	Hayır:		
7	Materyal kullanımı ile ilgili mevzuat hükümlerinin geliştirilmesi gerektiğini düşünüyor musunuz ?		
Neden	Evet:		
	Hayır:		
8	Çalıştığım okul öğrencilere kazandıracığım kavramlar açısından yeterli materyale sahiptir		
Neden	Evet:		
	Hayır:		
9	Çalıştığım okul öğrencilere kazandıracığım öz bakım becerileri açısından yeterli materyale sahiptir		
Neden	Evet:		
	Hayır:		
10	Çalıştığım okul öğrencilere kazandıracığım kişisel bakım becerileri açısından yeterli materyale sahiptir		
Neden	Evet:		
	Hayır:		
11	Çalıştığım okul öğrencilere kazandıracığım ev içi beceriler açısından yeterli materyale sahiptir		
Neden	Evet:		
	Hayır:		
12	Çalıştığım okul öğrencilere kazandıracığım mesleki beceriler açısından yeterli materyale sahiptir		
Neden	Evet:		
	Hayır:		

Bu görüşme formu iş uygulama okullarında görev yapan öğretmen ve yöneticilere yönelik, beceri eğitiminde kullanılan materyallerin kullanımının işlevine yönelik bir incelemedir.

Katkılarımızdan dolayı TEŞEKKÜR EDERİZ...